

Posle obavljenih konsultacija u članstvu, koje su u međuvremenu obavljene u skladu sa zaključkom VII Skupštine, Glavni odbor je na sednici održanoj 29. novembra 2007. konstatovao da su se stekli uslovi za novo ime organizacije - Savez antifašista Srbije.

Sednica Glavnog odbora Saveza antifašista Srbije održana je, neposredno posle izlaska prethodnog broja "Glasa istine", u ambijentu aktuelne predstave pozorišta "Slavija" koji kao da je specijalno stvaran za skup antifašista i za datum koji podseća na praznik države koja više ne postoji.

Ha početku sednice odata je počast u međuvremenu preminulim članovima: Dušanu Sekiću Šaci, Uzeiru Bećoviću, Velimiru Drakuloviću, Marku Kalođeri, Nikoli Komšiću, Petru Stamboliću, Milošu Stanimiroviću i Azri Čemalović.

Potom se, posle obrazloženja Vitomira Sudarskog, raspravljalo o izveštaju o aktivnostima Saveza od VII skupštine održane u aprilu, kao i o programu budućeg rada. I ovaj period bio je označen naporima da se obezbede egzistencijalni uslovi za rad (prostorije i finansijska sredstva), kao i za realizovanje planiranih projekata, pre svega rasprave o potrebama i mogućnostima antifašističkog obrazovanja i vaspitanja mladih i naučnog skupa "Fašizam u savremenosti". Pomenuta su javna reagovanja i učešće Saveza u organizaciji antifašističkog mitinga u Novom Sadu (sve to je opširno prikazano u prethodnom broju "Glasa istine"). Kao posebna pitanja za raspravu, Sudarski je označio ulogu Glavnog odbora, sadržaj rada opštinskih organizacija Saveza i identitet Saveza antifašista u odnosu na SUBNOR i neke druge slične organizacije.

Uzimajući reč u diskusiji, predsednik Saveza Radoslav Ratković je konstatovao da danas niko sebe neće da nazove fašistom, ali to ne znači da fašizma nema. On za Srbiju nije pred vratima već je tu, unutar društva koje je puno fašistoidnih ideja. Ta opasnost postoji kao i strah da se stvari nazovu pravim imenom. Fašizam se krije pod plaštom desnog ekstremizma i ekstremnog nacionalizma koji svaku drugu naciju proglašava za neprijatelja, koji više mrzi druge nego što

POSLEDNJA VEST

65. GODIŠNJICA BITKE NA SUTJESCI

Neposredno pred štampanje ovog broja "Glasa istine", delegacija Saveza antifašista Srbije učestvovala je, 14. juna, u svečanom obeležavanju 65. godišnjice bitke na Sutjesci.

Proslavu u Dolini heroja, pred impozantnim spomenikom na Tjentištu, organizovao je Savez antifašista i boraca narodnooslobodilačkog rata Bosne i Hercegovine, a pridružile su se antifašističke i boračke organizacije Crne Gore, Hrvatske, Slovenije i Savez antifašista Srbije, čija je delegacija u sastavu Radovan Pantović, Sead Hadžović, Radoslav Đerić, Nebojša Dragosavac i Goran Despotović partizanima poginulim na Sutjesci odala počast polaganjem cveća na spomen-kosturnicu.

Među govornicima na skupu bio je i potpredsednik Saveza antifašista Srbije Radovan Pantović čije su izlaganje, a posebno reči da Sutjeska pripada svim narodima nekadašnje Jugoslavije, prisutni u više navrata propratili aplauzom.

Pored članova antifašističkih udruženja i društava "Josip Broz Tito" iz mnogih mesta Bosne i Hercegovine, na poprište legendarne bitke stigli su i antifašisti od Kopa, Splita, Makarske, Dubrovnika, do Podgorice, Berana, Žabljaka među kojima i preživeli borci bitke na Sutjesci, ali i pripadnici mlađih generacija, koji su u oštećenom ali prokosošom spomen-muzeju na mnogobrojnim pločama sa imenima poginulih tražili i nalazili imena svojih dedova ili ljudi iz zavičaja.

(Opširniji izveštaj u sledećem broju lista)

SEDNICA GLAVNOG ODBORA POTVRĐENO IME - SAVEZ ANTIFAŠISTA SRBIJE

voli svoju. Pomirljiv odnos prema fašizmu u stvari je postavljanje kišobrana pod kojim, navodno u ime demokratije, fašizam može slobodno da cveta. Sa ostalim nevladinim organizacijama i ostalim antifašističkim snagama treba voditi zajedničke akcije u pravcu stvaranja antifašističkog fronta.

Milenko Marković je, govoreći o dramatičnosti kosovske situacije koja pogoduje jačanju ekstremne desnice, naglasio da Savez antifašista treba da podrži onaj kurs koji zemlju neće uvesti u novu međunarodnu izolaciju. Marković se posebno založio sa čvršće veze sa Antifašističkom akcijom Novog Sada i za intenziviranje međunarodne saradnje Saveza.

Jovan Žarković je naglasio da se do podmlađivanja članstva ne može doći na šablonski način te da Savez treba osposobljavati da deluje na okupljanju svih demokratskih antifašističkih snaga. Potrebno je što češće reagovati na aktuelna društvena i politička zbivanja i aktivnost prenositi u sve delove Srbije.

Dublje socijalno raslojavanje, karakteristično za današnju Srbiju, plodno je tlo za one političke stranke i grupacije koje su po svojim programskim ciljevima fašističke - rekao je, između ostalog, Rade Vukosav i dodao da država zataškava profašistička delovanja, a u nastavku izlaganja posebno govorio o odnosu srpske države prema Bosni i Hercegovini.

Antifašističko obrazovanje mladih Blažo Mandić je označio kao bitnu odrednicu delovanja Saveza antifašista. Destrukcija u tom smislu učinjena je kroz nastavu i udžbenike. Grupa mladih istoričara revizionista ironizira nesvrstanost i druge nesumnjive vrednosti jednog sistema i Jugoslavije koja je tražila "treći put" a jedno vreme je izgledalo i da ga je našla. Mladima treba predočiti činjenice onakve kakve jesu, pa neka oni sami izvlače zaključke. Po Mandićevim rečima, "nametnut nam je boljševizam kao 'istočni greh', mada smo se od toga rano oslobodili i SKJ nije bio boljševička partija, kao što ni Jugoslavija nije bila lagerska zemlja.

Ilija Drezgic je govorio o interpretacijama prošlosti i pomenuo da u tom smislu postoje pozitivni pomaci u pojedinim vojvođanskim medijima. Takođe je ukazao na potrebu odgovarajućih komunikacija sa Antifašističkom akcijom Novog Sada i uključivanje u zajedničke akcije.

Dragoslav Mišić se založio za formiranje novih organizacija Saveza konstatujući da su svi članovi Glavnog i Izvršnog odbora dužni da u tom smislu pokrenu inicijative u mestima za koja su vezani.

"Nije sporno da se mi borimo za istinu o NOB-u, ali se moramo orijentisani na aktuelne teme" naglasio je Miodrag Đorđević i dodao da je Savez antifašista sve privlačniji za mlade koji razvijaju kritički odnos prema aktuelnim deformacijama u društvu.

Radoslav Đerić je takođe govorio o potrebi podmlađivanja organizacije i, između ostalog, založio se da se precizno definiše šta se danas podrazumeva pod fašizmom i antifašizmom.

Dragoslav Dimitrijević je pozitivno ocenio sajt Saveza i govorio o značaju prodora u svet internetske komunikacije na koju je upućena mlada generacija.

Prilikom usvajanja izveštaja konstatovano je da su, uprkos materijalnim teškoćama, ostvareni impozantni rezultati. U skladu sa programskim opredeljenjima, treba nastaviti praksu reagovanja na aktuelna zbivanja a posebno na ispoljavanje desnog ekstremizma. Neohodni su dalji naponi usmereni ka podmlađivanju članstva i formiranju novih organizacija, čemu treba da doprinese i jače prisustvo na Internetu.

NOVI SAD

ANTIFAŠISTIČKI SKUP U POKRAJINSKOJ SKUPŠTINI

Uz učešće predstavnika Saveza antifašista Srbije, a u organizaciji Skupštine AP Vojvodine, u Novom Sadu je obeležen Međunarodni dan borbe protiv fašizma i antisemitizma. Tom prilikom govorili su predsednik Skupštine Vojvodine Bojan Kostreš, šef Misije OEBS-a u Srbiji Hans Ola Urstad, istoričar prof. dr Ranko Končar, novinar Teofil Pančić i potpredsednik Izvršnog veća AP Vojvodine dr Tamaš Korhec.

Okupili smo se da pošaljemo poruku mira ali i da podsetimo da je fašizam ne samo lo je pobeđeno u II svetskom ratu već i sve ono što se, na temeljima nacionalističke, verske i druge netrpeljivosti, u našoj sredini dešavalo tokom devedesetih godina prošlog veka - rekao je **Bojan Kostreš** i, između ostalog, naglasio da je fašizam trajna opasnost zbog čega je Skupština Vojvodine 2005. zahtevala da se zabrane profašističke organizacije i grupe, na šta je odgovoreno tendencioznim ćutanjem podržanim i od nekih stranačkih vođa. Tolerancija je osobenost Vojvodine a borba protiv fašizma, po Kostreševim rečima, borba je za opstanak te tolerancije i za proevropske vrednosti.

Hans Ola Urstad je izrazio uverenje da u Srbiji govor mržnje ne sme da se tretira kao nešto marginalno. Neophodno je da se osudi svaki akt ksenofobije i antisemitizma, da se zakonom sankcioniše govor mržnje i u tom pogledu poštuju obaveze preuzete prema Savetu Evrope.

Član Saveza antifašista Srbije, istoričar **prof. dr Ranko Končar** govorio je o elementarnim svojstvima antifašističkog pokreta u Vojvodini koji je počeo da se razvija uoči II svetskog rata. Označavajući multietničnost kao dragocenu istorijsku vrednost tog pokreta, Končar je naglasio da se danas ne sme dozvoliti njeno relativizovanje, te da elementi socijalne pravde ne treba da nestanu iz ovdašnjih političkih koncepata.

Vojvodina se ponosila praksom multikulturalnosti, multijezičnosti, multikonfesionalnosti, a sada živi u etnonacionalnoj državi koja bi sve te multispecifičnosti Vojvodine htela da proglaši za komunističku ujdurmu. No, bez te multietničnosti Vojvodina ne može da opstane - rekao je **Teofil Pančić** napomenuvši da to nije pitanje ove ili one ideologije već pitanje civilizacijskog opstanka. Nacionalna država i nacionalizam ne podnose različitost i hteli bi da uklone ili bar priguše sve što je drukčije i da svi govore jedan jezik, pišu jednim pismom. Po Pančićevim rečima, fašizam je i kada se šaraju natpisi naselja ispisani na drugom jeziku.

I **dr Tamaš Korhec** je upozorio da fašizam voli jednoobraznost, uniformu, kolektivitet. To je dogma u kojoj se ne vodi diskusija. Traže se jednostavni odgovori na komplikovana pitanja. Nastupa se u ime interesa nacije a šta su njeni interesi određuje neprikosnoveni lider. Potrebni su neprijatelji i oni se nalaze u pripadnicima drugih nacija. Otuda, istakao je Korhec, treba uvek imati stav prema ovakvim pojavama glorifikovanja i mistifikovanja sopstvene nacije, a bitno je da to prvenstveno prepoznaju ne oni koji su meta napada već pripadnici nacije u čije se ime to čini.

ZRENJANIN

NOVA ORGANIZACIJA
SAVEZA ANTIFAŠISTA

U Zrenjaninu su izvršene pripreme za osnivanje organizacije Saveza antifašista Srbije. U prostorijama Arhiva Zrenjanina održan je inicijativni sastanak kojim je predsedavao nekadašnji gradonačelnik Zrenjanina Dušan Radaković. Učesnici ovog skupa, među kojima su i direktori pojedinih škola, profesori istorije i filozofije, novinari, direktorka Arhiva Zrenjanina, predstavljajući jezgro organizacije a konstatovano je da će se ovoj inicijativnoj grupi priključiti i pojedini istaknuti privrednici i druge poznate ličnosti grada i opštine.

U razgovorima koji su tom prilikom vođeni posebno je bilo reči o potrebi da se mlađim generacijama objektivno ukaže na to kakvo je zlo fašizam, utoliko pre što se sa mladima manipuliše i što je u našem društvu očigledan deficit antifašističke svesti iako se današnja Evropa zasniva na tekovinama antifašističke borbe i pobede u II svetskom ratu. Takođe je naglašeno da će ova organizacija Saveza antifašista delovati kao regionalna i da će imati logističku podršku Arhiva i Muzeja Zrenjanina.

U znak podrške formiranju zrenjaninske organizacije na inicijativnom sastanku bili su i predstavnici Saveza antifašista Srbije Žika Stojić, Vitimir Sudarski, Nebojša Dragosavac i Goran Despotović.

SREMSKA MITROVICA

NOVI PREDSEDNIK - UROŠ PETROVIĆ

Organizacija Saveza antifašista Srbije u Sremskoj Mitrovici raspravljala je o negovanju tradicija NOB-a obeležavanjem značajnih datuma i događaja. Konstatovano je da su ovakve manifestacije u prethodnom periodu minimizirane i svedene na praznu formu. Istovremeno je bilo reči i o propadanju i uništavanju skoro svih spomenika i spomen-obeležja - podsetnika na antifašističku narodnooslobodilačku borbu u II svetskom ratu. Po pravilu, ovi spomenici, kako oni na Fruškoj Gori a još više u naseljima, počev od Spomen-groblja u Sremskoj Mitrovici, često liče na arheološke objekte.

Zaključeno je da se radi obnavljanja i odavanja ovih spomenika Savez antifašista ubuduće češće i energičnije obraća za pomoć i podršku odgovornim institucijama ali i opštinskim samoupravama. Konstatujući da su sve učestalije profašističke pojave, od ispisivanja fašističkih simbola, grafiti, preko isto takvih izjava i ponašanja, pa do profašističkih manifestacija, članovi sremskomitrovačke organizacije Saveza antifašista preuzeli su obavezu da reaguju na svaku takvu pojavu.

Organizacija je formirala novi Izvršni odbor od sedam članova a za novog predsednika izabran je Uroš Petrović.

B.S.

PISMO PREDSEDNIKU OPŠTINE

Očekujemo da deo Vaše brige i pažnje posvetite već godina - ma sve lošijem stanju i izgledu istorijskih spomenika koji podsećaju na zbivanja u II svetskom ratu - kaže se u pismu koje je Organizacija Saveza antifašista Srbije u Sremskoj Mitrovici uputila predsedniku opštine Zoranu Miševiću.

Ovo se odnosi na sva spomen-obeležja na Fruškoj Gori, gde je izginulo i sahranjeno na stotine i stotine antifašističkih boraca, a Spomen-groblje u samoj Sremskoj Mitrovici posebna je tema. Zbog svoje monumentalnosti, zbog potomaka žrtava, zbog činjenice da se nalazi u urbanističkom delu grada, a prvenstveno zbog toga što je ovaj memorijalni kompleks podignut na poprištu jednog od najtragičnijih stratišta najvećeg rata u istoriji civilizacije.

Ovakva i slična mesta iz antifašističke borbe, navodi se dalje u pismu, obeležava cela Evropa i, počev od Rusije, skoro sve značajnije zemlje. A sadašnji izgled Spomen-groblja u Sremskoj Mitrovici, bolje reći njegovih ostataka, skoro da i ne podseća na činjenicu da je i ono, pored ostataka starog rimskog Sirmijuma, bilo skoro nezaobilazna pa i protokolarna destinacija ljudi koji su raznom povodima dolazili u Sremsku Mitrovicu.

U pismu je predloženo da se u opštinskom budžetu predvide sredstva namenjena zaštiti spomenika, pri bi čemu stručne institucije sačinile dugoročne planove i odredile prioritete.

B.S.

POVODOM PREDSEDNIČKIH IZBORA ANTIFAŠIZAM I DEMOKRATIJA U ISTOM STROJU

Drugi krug izbora treba širom da otvori vrata za ulazak Srbije u Evropsku uniju, utoliko pre što se oko 70 odsto njenih građana već opredelilo za takvu politiku. U oba svet-ska rata Srbija je bila u krugu pobjedničkih zemalja a i danas antifašizam i demokratija dva su idejna i politička izbora koja je vode u društvo najnaprednijih naroda. Nema razloga da se to ne potvrdi i prilikom izbora za predsednika države. Kandidati za koje se glasa zbog toga treba da pruže uverljive garancije da promene za koje se zalažu ne znače povratak na period pre 2000. godine u kome je zemlja dovedena do ekonomskog, političkog pa i moralnog kolapsa.

Konzervativno duhovno nasleđe ne može se vrednovati kao autentični nacionalni izraz srpstva, a ni kao duhovna inspiracija preporoda srpskog naroda. Otuda duboka potreba Srbije da se kritički radikalno obračuna s tim nasleđem. Jer, dok se napaja njegovim idejama, Srbija će mučno i sporo koračati putevima demokratije. Nasuprot tome, u temeljima antifašizma sadržano je najdublje ljudsko pravo - pravo na život pojedinca i nacionalnih kolektiva, sadržani su sloboda i ravnopravnost ljudi i naroda.

Visok odziv birača u prvom izbornom krugu izraz je građanske svesti da izbor Predsednika Republike nije obično tehničko pitanje, već referendum za evropsku Srbiju ili za njenu izolaciju u Evropi. Srbija ne sme da predstavlja rupu u evropskom tepihu i zbog toga što je njeno uključivanje u Evropsku uniju bitan preduslov bržeg ekonomskog prosperiteta i rešavanja nagomilanih socijalnih problema njenih građana.

Članstvo u Evropskoj uniji nije smetnja već je dobra pretpostavka i za saradnju sa Rusijom, SAD, ostatkom sveta. Evropska budućnost i teritorijalna celovitost Srbije - opredeljenja su za svet bez upotrebe sile, bez dvostrukih standarda, deobe na velike i male, na više vredne i manje vredne kulture i civilizacije. To podrazumeva i odbacivanje nacionalističke politike koja onemogućava dobre odnose sa susedima i destabilizuje međunacionalne odnose u višenacionalnoj Srbiji (25. januar 2008).

POVODOM DIVLJANJA NA ULICAMA BEOGRADA I DRUGIH GRADOVA FAŠISTIČKI ISPADI UZ LOGISTIKU IZ POZADINE

Rušilaštvo ispoljeno nad stranim ambasadama, ugrožavanje imovine, egzistencije pa i života pripadnika drugih naroda i drugih političkih pogleda, uključujući i ciničnu poddelu besplatnog hleba u Somboru - grubi su fašistički nasrtaji koji, dugoročno posmatrano, najviše pogađaju dostojanstvo srpskog naroda i njegove stratezijske interese - smatra Savez antifašista Srbije.

Na zahtev iz Skupštine Vojvodine, policija je davno izvršila i obnarodovala inventar profašističkih, rasističkih i ultrašovinističkih organizacija koje podstiču, podržavaju i direktno organizuju terorizam ove vrste. To podrazumeva da može da ostvari kontrolu nad njima i spreči njihove rušilačke i mržnjom zadojene aktivnosti. A ako i kada to ne čini, preuzima ulogu saučesnika ili joj takvu ulogu neko nameće.

"Besplatni somborski hleb" u višenacionalnoj vojvođanskoj sredini u stvari je fašistička pesnica koja se koristi protiv međuetičke tolerancije i Ustavom zagarantovane ravno-

ŽIRO I DEVIZNI RAČUN DRUŠTVA

Žiro-račun Društva za sve uplate, uključujući i članarinu, je:

3 5 5 - 1 0 1 9 1 9 4 - 8 3

Vojvođanska banka AD Novi Sad - Filijala Beograd
Naziv: Savez antifašista Srbije, Beograd

Kod iste banke otvoren je i devizni račun Društva. Za devizne uplate potrebno je navesti:

DEUTDEFF (Deutsche Bank AG, Frankfurt)

9 3 6 5 2 8 9 0 0 . VBUBYU 22 - Vojvođanska banka Novi Sad Srbija

RS 3 5 5 0 0 0 0 0 2 0 0 5 5 6 7 4 6 (vas IBAN)

Savez antifašista Srbije, Beograd, Srbija

pravnosti građana bez obzira na nacionalnu i versku pripadnost. Suzbijanje takvih fašističkih nasrtaja otuda je ustavna obaveza koja se mora izvršavati da bi se zaštitila osnovna građanska prava (8. mart 2008).

POVODOM PARLAMENTARNIH IZBORA 11. MAJA SRBIJA NA VELIKOM RASKRŠĆU

Uoči parlamentarnih izbora 11. maja, Srbija se nalazi na još jednom velikom raskršću i pred istorijskim izborom. Od svih građana zavisi da li će se odlučno opredeliti za ujedinjenu Evropu, kojoj geografski i istorijski, ekonomski i civilizacijski prirodno pripada, i krenuti ka sigurnom ekonomskom i socijalnom napretku, ili će se vratiti politici samoizlucije, inačenja sa svetom i sukoba sa susedima iz vremena Slobodana Miloševića, koja je zemlju teritorijalno smanjila a ogromnu većinu građana ekonomski i socijalno ojadila.

Savez antifašista Srbije se, u duhu svog programa, zalaže za integrisanje Srbije u Evropsku uniju, baštinika antifašističke borbe i pobjede nad nacifašizmom u II svetskom ratu, jer su svestrana saradnja među državama i narodima i borba protiv svake mržnje zasnovane na rasnoj, nacionalnoj i verskoj pripadnosti utkani u njene temelje.

Uvereni smo da će birači prepoznati šta se krije iza demagoških parola o samodovoljnosti Srbije i pokušaja reafirmacije politike koja je Srbiju uvukla u ratove ne samo sa susedima već i sa gotovo celim demokratskim i ekonomski bogatim svetom. Integrisanjem u Evropu bi se lakše, brže i za Srbiju povoljnije rešavalo i u Gordijev čvor zapleteno kosovsko pitanje.

Istovremeno skrećemo pažnju da retrogradne političke snage uopšte ne dižu glas protiv sve učestalijih neofašističkih incidenata širom Srbije. Cilj tih veoma opasnih incidenata je da se šire strah i mržnja i zaoštre i pogoršaju međunacionalni i međukonfesionalni odnosi. U nosiocima ovih pojava retrogradne snage i konzervativne stranke, čak i pred izbore, traže i nalaze svoje saveznike. To takođe govori o antievropskom i antidemokratskom karakteru ovih političkih opcija i opasnosti od bujanja neofašizma ukoliko bi ishod izbora doveo Srbiju u međunarodnu izolaciju i zaoštrio ekonomske i socijalne probleme u zemlji.

Zbog svega toga Savez antifašista Srbije poziva građane da masovno izađu na izbore i daju glas za budućnost svoje dece a ne za povratak u prošlost (4. maj)

1. Realizovanje usvojenih projekata

- Skup "Fašizam u savremenosti", na osnovu ranije usvojenog projekta a u saradnji sa Fakultetom političkih nauka;
- Projekat "Potrebe i mogućnosti antifašističkog obrazovanja i vaspitanja mladih" realizovati u drugoj polovini godine, s tim da se u međuvremu nastave traganja za potencijalnim saradnicima i napori da se zatvori finansijska konstrukcija.

2. Obeležavanje značajnih datuma i jubileja (tribine, izjave, skupovi)

- Na odgovarajući način obeležiti 27. januara - Međunarodni dan sećanja na žrtve holokausta;
- U prvom tromesečju 2008. održati skup povodom stogodišnjice rođenja Koče Popovića;
- Povodom 60. godišnjice sukoba sa Informbiroom organizovati "okrugli sto" na kome bi se razgovaralo o svim značenjima raskida sa staljinističko-dogmatiskim konceptom socijalizma;
- Sa "Naukom i društvom" organizovati skup povodom 50. godišnjice usvajanja Programa SKJ;
- Predložiti vojvođanskim organizacijama Saveza da u saradnji sa drugim zainteresovanim organizacijama u Vojvodini organizuju tribinu povodom 20. godišnjice događaja u Novom Sadu označenih kao "jogurt revolucija";
- Na odgovarajući način obeležiti 9. novembar - Međunarodni dan borbe protiv fašizma;
- Preporučiti svim organizacijama Saveza da slične aktivnosti organizuju povodom značajnih lokalnih događaja i jubileja.

PROGRAM RADA U 2008. GODINI

3. Negovanje tradicija NOB-a i SFRJ

- Položiti cveće 9. maja i 4. jula (Kuća cveća), 7. jula (prema mogućnostima u Beloj Crkvi), prve subote u oktobru (u Jajincima) i 20. oktobra (na Groblju oslobodilaca Beograda i Groblju streljanih u okupiranom Beogradu). Nastojati da se ove manifestacije izdignu iznad formalnog protokolarnog značenja te u tom smislu okupljanja u Kući cveća 4. i 25. maja iskoristiti za druženja sa predstavnicima srodnih organizacija iz drugih delova nekadašnje zajedničke države, kao i za obraćanje, pripremom prigodnog letka, potencijalnim novim članovima Saveza.
- Obratiti se pismima Republičkom zavodu za zaštitu spomenika i odgovarajućem beogradskom zavodu sa molbom da dostave informaciju o stanju spomenika koji podsećaju na NOB i SFRJ u Srbiji i Beogradu i o tome šta zavodi čine da se ovi spomenici čuvaju, održavaju, obnavljaju. Preporučiti svim organizacijama da to isto učine u odnosu na odgovarajuće institucije u svojim sredinama, posebno organizacijama u Novom Sadu i Sremskoj Mitrovici u odnosu na partizanske spomenike na Fruškoj Gori;
- Prikupiti informacije o odnosu muzejskih institucija prema postavkama koje se odnose na NOB i razvoj posle II svetskog rata;
- Ispitati mogućnosti organizovanja funkcionalnih izleta koji bi, uz rekreativno-turistički deo, omogućili posetu određenim spomenicima, spomen-područjima, uz susrete sa članovima i simpatizerima Saveza u tim sredinama i okupljanje mladih ljudi.

AKTIVNOSTI I KOMUNIKACIJE SAVEZA

TRIBINA U NOVOM PAZARU

Član Izvršnog odbora Saveza antifašista Srbije Josif Strunjaš, na poziv novoosnovanog Sandžačko-bošnjačkog kluba, posećio je 22. marta Novi Pazar i učestvovao na tribini o genocidu počinjenom januara i februara 1943. godine nad sandžačkim Muslimanima od strane četnika Draže Mihajlovića.

Uvodničar na ovoj tribini bio je poznati politički radnik Sandžaka Ramiz Crnišanić, predsednik Intelektualnog kluba ovog kraja, koji je podsetio na zločine počinjene nad Muslimanima - Bošnjacima u Sandžaku od 1912. da do devedesetih godina nedavno prohujalog XX veka. Ukazao je i na zločine ustaške NDH nad Srbima, kao i nad drugim narodima počinjene u toku II svetskog rata pod okriljem okupatora. Crnišanić je posebno upozorio na aktuelnu opasnost od fašizma i naglasio potrebu organizovane borbe protiv tog zla.

Među desetak govornika na tribini ove

Povodom proslave 65. godišnjice bitke na Neretvi, Savez antifašista Srbije uputio je telegram Glavnom odboru Saveza antifasista i boraca NOR-a u Bosni i Hercegovini u kome se, uz srdačne pozdrave, ističe:

● I ovom prilikom izražavamo najdublje postovanje učesnicima najhumnije bitke za spasavanje ranjenika. Ta bitka za nas ima i poseban značaj jer su u njoj četnici Draže Mihajlovića doživeli potpuni poraz. Mi se i danas, u aktuelnoj antifašističkoj aktivnosti, sučeljavamo i sa vaskrslim četničkim snagama i pojavama i razotkrivamo njihovu izdajničku ulogu, istovremeno braneći vrednosti našeg antifašističkog narodnooslobodilačkog rata.

nevladine organizacije bio je i Josif Strunjaš, član Izvršnog odbora Saveza antifašista Srbije, koji je, toplo pozdravljen, pored priloga osnovnoj temi skupa govorio i o današnjem političkom trenutku u Srbiji.

Predsednik Sandžačko-bošnjačkog kluba Rifat Sadović upoznao je Strunjaša sa aktivnostima i ciljevima ove nevladine organizacije čija se programska opredeljenja u osnovi podudaraju sa programskim opredeljenjima Saveza antifašista, te je bilo reči i o saradnji Kluba i Saveza, pri čemu je dogovoreno da predstavnici Kluba poseću sedište Saveza antifašista u Beogradu, gde će se nastaviti započeti razgovori.

SARADNJA, BEZ NEODMERENIH POLEMIKA

Predsednik Društva za istinu o NOB-u i Jugoslaviji Petar Matić Dule, zajedno sa sekretarom Društva Milošem Lukinovićem, posećio je Savez antifašista Srbije, gde su sa predsednikom Saveza Radoslavom Ratkovićem i drugim članovima Predsedništva vođeni razgovori o mogućnostima saradnje dve organizacije.

Do ovog susreta došlo je posle pisma koje je iz Saveza upućeno Petru Matiću sa zahtevom da se razjasni da li su neodmerene kvalifikacije na račun Saveza iskazane u jednom prilogu u listu Društva - stav rukovodstva Društva ili samo jednog od njegovih čelnika.

Posle razmene informacija o planiranim aktivnostima, zaključeno je da se nastavi međusobno informisanje i da se sarađuje u onim oblastima gde se programske orijentacije dodiruju. Uočeni su i različiti akcenti - Društvo je više okrenuto obeležavanju značajnih jubileja NOB-a i socijalističke Jugosla-

vije, a Savez je obavezan da, ne zapostavljajući prošlost, naglašava potrebu antifašizma danas u odnosu na aktuelne pojave i tendencije.

RAZGOVORI U SAVEZU JEVREJSKIH OPŠTINA

Predstavnici Saveza antifašista Srbije posetili su Savez jevrejskih opština Srbije i sa predsednikom Aleksandrom Nećakom razgovarali o saradnji dve organizacije u čijim je programima mnogo zajedničkih elemenata a posebno kada je reč o čuvanju uspomene na žrtve fašizma.

Konstatovano je da se danas u našoj sredini ispoljava neshvatljiv odnos prema ovim žrtvama i mestima njihovog masovnog stradanja. Na javnoj sceni je više neonacističkih i klerofašističkih organizacija s kojima manipuliše neko iz pozadine. Aktivnosti kojima se podstiče mržnja na rasnoj, nacionalnoj ili verskoj osnovi treba zakonski da se sankcionišu i tretiraju kao krivična dela.

Dogovoreno je organizovanje zajedničkih manifestacija, razmena publikacija i usaglašen nastup u procesu formiranja nove postavke u Aušvicu koja treba verno da svedoči o stradanjima ljudi sa područja nekadašnje Jugoslavije u ovom monstruoznom nacističkom centru genocida i zločina protiv čovečnosti.

DELEGACIJA SAVEZA KOD RASIMA LJAJIĆA

Rasim Ljajić, ministar rada i socijalne politike u Vladi Republike Srbije, primio je delegaciju Saveza antifašista Srbije u kojoj su bili potpredsednici Radovan Pantović, Miljan Radović i Nebojša Dragosavac.

PROGRAM RADA U 2008. GODINI

4. Organizacioni razvoj

• Vodeći računa da se prethodno obezbede osnovni organizacioni i materijalni preduslovi i okupljanje članstva na nedvosmislenom prihvatanju osnovnih programskih načela Saveza, učiniti napore da se u toku godine formiraju nove organizacije Saveza u Zrenjaninu, Novom Pazaru, Kragujevcu i ostalim sredinama gde se za to ukažu realne mogućnosti;

• U najskorije vreme, sa stanovišta njihove funkcionalnosti i većeg aktiviranja, analizirati radna tela i celokupnu unutrašnju organizaciju Saveza;

• Pripremiti i štampati brošuru, čiji bi sastavni deo bio i Statut, a koja bi predstavljala priručnik pri formiranju novih organizacija i u komuniciranju sa potencijalnim novim članovima i simpatizerima, a koristila bi i za prezentaciju Saveza u svim drugim prilikama.

• Hitno pokrenuti postupak kod nadležnog ministarstva da se u registar upiše novo ime - Savez antifašista Srbije;

• Razmotriti mogućnost da se pripreme i štampaju pristupnice i članske karte.

5. Komunikacije sa članstvom, simpatizerima, predstavnicima vlasti, nevladinih i drugih organizacija

• Započete jednomesečne razgovore o aktuelnim pitanjima koja se odnose na programska opredeljenja Saveza koristiti kao

šansu za permanentno komuniciranje sa članstvom i za neposrednije angažovanje većeg broja članova na organizovanju aktivnosti Saveza. Prevazići personalno poistovećivanje ovih skupova sa već postojećim organizacionim oblicima Saveza;

• Uspostaviti praksu permanentnih razgovora sa nevladinim i drugim organizacijama sa kojima postoje dodirne programske tačke, sa predstavnicima organa vlasti, kao i sa javnim ličnostima koji nastupaju sa stavovima istovetnim ili bliskim sa programskim opredeljenjima Saveza. Lista potencijalnih sagovornika, metod komuniciranja utvrđivaće se na nivou jednomesečne dinamike.

6. Informisanje

• Učiniti napore da list izađe najmanje četiri puta godišnje i, po mogućnostima, u redovnim intervalima; izvršiti njegovu analizu;

• Punu pažnju posvetiti daljem razvoju sajta Saveza kako bi se ova savremena mogućnost koristila u najvećoj mogućoj meri. U cilju njegovog redovnog popunjavanja i unapređenja, formirati odgovarajući uređivački odbor;

• U najskorije vreme organizovati razgovor sa čelnicima agencije Beta u cilju odgovarajuće zastupljenosti aktivnosti Saveza u emisijama ove uticajne agencije.

7. Prioritet svih prioriteta

• Napori da se na vreme obezbede nove prostorijske Saveza i da se obezbede materijalna sredstva za normalan život organizacije (plaćanje poslovnog prostora, održavanje kancelarije, savetnik, telefon, list) - i dalje su prioritet svih prioriteta.

AKTIVNOSTI I KOMUNIKACIJE SAVEZA

Delegacija je ministra Ljajića upoznala sa aktivnostima Saveza i uslovima u kojima se te aktivnosti ostvaruju. Ministar je pozitivno ocenio angažovanje Saveza i pružio obećanja da će, u okviru svojih mogućnosti, nastojati da doprinese prevazilaženju osnovnih teškoća s kojima se Savez suočava.

UČEŠĆE NA TRIBINI U "REKSU"

Na poziv iz "Reksa", predstavnici Saveza antifašista Srbije (Radoslav Đerić, Goran Despotović i Nebojša Dragosavac) bili su uvodničari na jednoj od serija tribina ovog kulturnog centra, a u razgovor su se uključili i drugi članovi Saveza.

Zašto je antifašizam danas u Srbiji teško ostvariva misija - bilo je pitanje koje su postavili organizatori i na koji je tražen odgovor, uz istovremenu tvrdnju da je antifašizam i neophodna misija u našem današnjem društvu čije su zvanične strukture u mnogo čemu okrenule leđa vrednostima antifašističke borbe i pobe u II svetskom ratu.

Lako tribina nije okupila veliki broj učesnika, bili su zastupljeni predstavnici različitih generacija koji su iskazali simpatije prema Savezu antifašista. Pokazalo se da razgovore ove vrste treba nastaviti kao jednu od mogućnosti za komuniciranje Saveza posebno sa mladim ljudima koji sve više osećaju opasnosti što ih sa sobom nosi liberalni kapitalizam poništavajući vrednosti socijalne države. Utisak je da raste spremnost mladih za odgovarajuću akciju ali da oni nemaju pouzdaniji uvid u iskustva antifašističke borbe u II svetskom ratu.

PISMA BEZ ODGOVORA

Za realizaciju projekta "Potrebe i mogućnosti antifašističkog obrazovanja i vaspitanja

mladih", Savez antifašista je računao na podršku državnih i drugih institucija za koje se osnovano moglo pretpostavljati da u toj oblasti imaju interese i obaveze.

U skladu s tim, upućena su pisma ministarstvima za prosvetu, sport i omladinu, Fudbalskom savezu Srbije i klubovima Partizan i Crvena zvezda koja su ostala bez odgovora. Doduše, iz Ministarstva prosvete stigla je načelna podrška ali uz "prebacivanje lopte" na Ministarstvo za sport i omladinu kao nadležno. Ponovljeno obraćanje "nadležnom ministarstvu" ostalo je takođe bez odgovora.

OBELEŽAVANJE DANA POBEDE

Povodom 9. maja - Dana pobe u II svetskom ratu delegacija Saveza antifašista Srbije položila je cveće na grob Josipa Broza Tita - Vrhovnog komandanta Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije u II svetskom ratu i predsednika SFRJ.

Predstavnici Saveza istoga dana prisustvovali su svečanom koncertu Beogradske filharmonije - centralnoj svečanosti u Srbiji kojom je obeležen Dan pobe i okončanje antifašističke borbe za oslobođenje zemlje. Organizator ove svečanosti bilo je Ministarstvo rada i socijalne politike, a na njoj je govorio ministar za kulturu Vojislav Brajović.

TOMISLAV BADOVINAC U SAVEZU ANTIFAŠISTA

Predsednik Saveza društava "Josip Broz Tito" u Hrvatskoj Tomislav Badovinac, koji je predvodio zajedničku delegaciju društava "Josip Broz Tito" i Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske na polaganju venaca na grob Josipa Broza Tita 4. maja, posećio je sa saradnicima Savez antifašista Srbije.

Tom prilikom razmenjene su informacije o aktivnostima i uslovima u kojima se angažuju antifašisti Hrvatske i Srbije. Istovremeno je uručen i poziv da predstavnik Saveza antifašista Srbije učestvuje na ovogodišnjoj manifestaciji "Dan mladosti - radosti" u Kumrovcu koja okuplja ljude iz svih krajeva nekadašnje Jugoslavije.

ČESTITKA PREDSEDNIKU VRAČARA

Posle izbora održanih 11. maja, predsedniku Skupštine opštine Vračar, na čijoj teritoriji se nalazi sedište Saveza antifašista Srbije, upućena je sledeća čestitka:

Poštovani gospodine predsedniče, Rezultate izbora u opštini na čijem ste čelu koristimo kao povod da Vam uputimo najsrdačnije čestitke uz uverenje da je u te rezultate utkan i Vaš veliki lični doprinos.

Naša čestitka utoliko je iskrenija što smo se za takav izborni ishod i sami zalagali o čemu svedoči naše obraćanje javnosti uoči izbora, koje Vam dostavljamo u prilogu.

RAZGOVORI O AKTUELNIM POLITIČKIM PITANJIMA

Na sednicama Izvršnog odbora, Političkog saveta Saveza, kao i na posebnim tematskim raspravama tokom proteklog perioda u više navrata razgovaralo se o izbornim programima i rezultatima kao i o drugim aktuelnim društveno-političkim pitanjima iz okvira programskih opredeljenja Saveza.

Sa vrsnim poznavaoцем međunarodnog prava Milanom Šahovićem vođen je razgovor o principima međunarodnog prava koji se moraju imati u vidu u sagledavanju rešenja statusa Kosova.

ČLANOVI SAVEZA ANTIFAŠISTA NA JAVNOJ SCENI

ŠTA JE ZA NAS EVROPA?

Posle dve decenije lutanja, grešaka i zabluda, izgleda da smo ponovo na početku. Kao pre dvadeset godina, ponovo se kao primarno nameće kosovsko pitanje. Ponovo smo dovedeni pred lažnu dilemu: za ili protiv Evrope. Ili, u obliku u kome je to danas plasirano: za Kosovo ili za Evropu.

Došao je krajnji čas kad mora da se odluči šta nam je važnije: zemlja ili ljudi? Istorija ili život? Princip ili legenda? Stvarnost ili manipulacija?

Jedini način na koji se Kosovo moglo odbraniti bilo je unapređivanje međuetničke tolerancije, razumevanja i zajedničkog života. Opstanak srpske zajednice na Kosovu u uslovima međuetničkih tenzija i sukoba bio je ugrožen i u vreme zajedničke države, što najbolje znaju oni koji su živeli ili još žive na Kosovu. Ovdajšnje vlasti nisu, međutim, učinile ni najmanji napor, niti gest dobre volje, čak ni početni korak u složenom i tegobnom putu izmirenja i zarastanja rana. Iz toga se može zaključiti da našim vlastima faktički uopšte nije ni stalo do Kosova, do njegove stvarne reintegracije, niti do ljudi koji žive na Kosovu. Umesto toga, one neodgovorno koriste problem Kosova u cilju kampanjskog unapređivanja stranačkih interesa.

Čak i gore od toga: Kosovo je za naše vodeće partije postalo sredstvo za falsifikovanje smisla politike kao delatnosti u demokratskom društvu. Umesto da pred očima ima konkretne ljude, njihove živote i njihova prava, naša današnja politika ističe prioritete apstraktnih principa kao što su teritorijalna celovitost, međunarodno pravo i nepovredivost granica. Apstraktnih principa koji su u ovom trenutku - upravo usled dosadašnje neodgovorne politike - konkretno neprimenljivi i besadržajni. Ovo je opasna tendencija jer, posle zanemarivanja dobrobiti konkretnih građana u korist neprimenljivih principa, samo jedan korak nedostaje do sindroma politike devedesetih: do agresivnog i neprijateljskog stava prema spoljnjem svetu i ograničavanja, odnosno kršenja prava i sloboda u unutrašnjim odnosima.

Nasuprot tome, treba se boriti i zalagati za ljude, a ne granice. U onoj meri u kojoj se prevazilazi neprijateljstvo među ljudima i narodima i grade osnove za njihovu svestranu saradnju, granice će gubiti svoj ograničavajući smisao. Zato i ne treba da se tretiraju kao svetinja.

Otuda ujedinjena Evropa nije samo geografski pojam ili naddržavna organizacija, nego prvenstveno civilizacijski princip. Treba

je shvatati kao zdravu ekonomiju sa velikim mogućnostima rasta, što otvara šansu za unapređenje opšteg kvaliteta života. Kao mogućnost da se ostvari stepen razvoja koji svima omogućuje život dostojan čoveka. Kao prostor za razvoj našeg kreativnog potencijala.

REKLI SU, NAPISALI SU

REDAKCIJSKI KOMENTAR U LISTU "DANAS" SRBIJA I ANTIFAŠIZAM

Beograd je glamurozno obeležio aprilske Dane Beograda, šta bi sa 20. oktobrom? Zašto su skoro sve ulice boraca NOR-a dobile nova imena? Kada će Srbija prestati da se stidi svoje partizanske prošlosti? Kada ćemo početi dostojanstveno da obeležavamo 9. maj, Dan pobe nad fašizmom, a ne da se sveđe na polaganje venaca na 3-4 spomenika i raspravu o četnicima i partizanima? Vukovar, Sarajevo i Srebrenicu da ne pominjemo...

Evropa je i za nas koncentracija ekonomske snage i društvene zrelosti koja podstiče saradnju za ostvarenje opštecivilizacijskih prioriteta i humanističkih društvenih ciljeva. Pri tome se ima u vidu borba za iskorenjivanje siromaštva, za kvalitetno i svima dostupno obrazovanje, za slobodno i odgovorno javno informisanje, za očuvanje i unapređenje životne sredine.

Evropu takođe treba videti kao prostor multikulturalnosti i najšire tolerancije. No, ne treba je idealizovati: moraju se imati na umu i prisutne slabosti i opasnosti, ali u ujedinjenoj Evropi postoji društveni, ljudski i materijalni potencijal da se te slabosti prevaziđu. Racionalno je da iz naše perspektive ujedinjenu Evropu doživljavamo kao pokret kojem treba da se pridružimo i kao projekt koji treba da ostvarujemo, i lokalno, i globalno. Imamo šta da damo Evropi i verujemo da možemo doprineti zajedničkom napretku.

Prihvatao proevropsku orijentaciju koja se ne zasniva na sektaštvu, na deljenju civilizacija na bolje i gore, istočne i zapadne, evropske i azijske. Svet je danas jedinstven, ima zajedničke probleme i samo u zajedništvu mogu uspešno da se rešavaju. Ujedinjena Evropa u tom kontekstu značajan je korak u procesu organizovanja i okupljanja svih progresivnih snaga u svetu u cilju rešavanja opštih i zajedničkih problema savremenog čovečanstva.

Poželjno je zato iz javnog govora isključiti ekstreme. Neki, na primer, kao prioritet prioriteta zagovaraju prijateljstvo sa Rusijom, potkrepljujući to etničkim, religijskim, ekonomskim ili istorijskim argumentima. Drugi, opet, nalaze argumentaciju da to apsolutno dovedu u pitanje. Gubi se iz vida da Srbija ne bi smela sebe da postavi u žrvanj suprotstavljenih centara moći. Nikako ne bi smela da doprinese produbljivanju ove suprotstavljenosti, a još manje da svoju politiku zasniva prvenstveno na produbljivanju tih suprotnosti. Rusija se ni u kom slučaju ne može i ne sme odbacivati, još manje ruski narod, njegova kultura i civilizacijska dostignuća. Potrebna je najtešnja saradnja u svim oblastima, ali se mora uvažavati činjenica da to ne može biti alternativa pridruživanju ujedinjenoj Evropi. Rusko društvo danas pati od istih bolesti od kojih pati i naše društvo, a to su: korupcija, kriminal, povezanost organizovanog kriminala i vlasti, drastično socijalno raslojavanje, masovno siromaštvo, nezrelost institucija, podložnost javnog mnjenja manipulaciji. Izboriti se protiv ovih problema, to je danas naš imperativ ukoliko hoćemo da opstanemo kao civilizovano i prosperitetno društvo. Nadu za uspeh u tome pruža nam prvenstveno put evropskih integracija. Otklanjanje ove društvene patologije i evropske integracije faktički su za nas jedan isti proces.

Zato je krajnje vreme da svi odgovorni politički činioči prestanu sa manipulacijama, obmanjivanjem i zastrašivanjem javnog mnjenja i da, konačno, neopozivo, odgovorno i eksplicitno, izaberu onaj put kojim je trebalo da krenemo još 1989 - put civilizacijskog napretka, put evropskih integracija. Nakon svih izgubljenih godina, nakon decenija laži, zla, bede i sramote, krajnji je čas za otrežnjenje, za principijelnu, odgovornu i razumnju politiku. Za Evropu. (Objavljeno u listu "Danas")

Goran DESPOTOVIĆ

ŠANSA ZA ISTORIJSKI ISKORAK

Majski izbori potvrdili su da je nešto više od polovine građana za proevropsku, a nešto manje od polovine za tradicionalno nacionalističku opciju razvoja. Od izborne matematike zavisi hoćemo li imati proevropsku ili pronacionalističku vladu. Demokratska stranka dobila je 400 hiljada glasova više od Radikalne stranke, ali poevropskoj koaliciji nedostaje samo nekoliko poslanika da bi mogla da formira vladu. Tako smo u situaciji da, i pored poraslog evrodemokratskog raspoloženja birača, dobijemo retrogradnu vladu! Hoće li se to i dogoditi? Hoće li Srbija sebi dozvoliti da na dosadašnje neprimerno istorijsko kašnjenje, doda i novi ciklus usporenog razvoja u demokratskom, ekonomskom i socijalnom smislu?

Druga izuzetno značajna osobenost ovih izbora je u tome što je Socijalistička partija Srbije dospela u položaj da od nje zavisi

ADRESA SAVEZA - DRUŠTVA

Adresa Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u - Krunska (Proleterskih brigada) broj 90; 11.050 Beograd; telefon (0)11 - 243-07-43 privremena je jer je ta zgrada predviđena za rušenje. U toku su napori da se obezbede nove prostorije.

Radno vreme kancelarije je od 10 do 14 časova svakog radnog dana.

koju će vladu dobiti Srbija - pod vođstvom Demokratske ili Radikalske stranke. Do toga ne bi došlo da se DSS nije odrekla svake saradnje sa DS, čime je sebe osudila na političko nestajanje. Možda je toj dilemi doprinela i politika LDP koja je gradila imidž na neuverljivoj kritici DS, osobito njene kosovske politike.

Bilo kako bilo, tek apsurdno je što se od stranke koja je uvalila zemlju u duboki glib nacionalizma, u tešku ljudsku, moralnu i socijalno-ekonomsku havariju, očekuje da izvede zemlju na svetlost evrodemokratije! Takva pomisao, pre ovih izbora, nije mogla da padne na pamet nijednom iole racionalnom ljudskom biću. Ne zbog neke dogmatske neverice u nečije promene. Naprotiv, može se pretpostaviti da su postojala čak i priželjkivanja kod socijalno demokratski usmerenih ljudi u mogućnost obrata SPS, njenog raskida sa prošlošću i izrastanja u modernu evropsku levicu. Jer, to je nešto što je očajno nedostajalo ovoj zemlji, što ju je stalno držalo u nacionalističkim preklapanjima.

SPS se, međutim, veoma sporo menjala. Istina, iz njenog rukovodstva izašla je ekstremno tvrda struja, došle su na čelo stranke nove mlađe snage koje u ponečemu menjaju njen imidž. Ali, da nije došlo do labilne izborne aritmetike (može i ovako i onako), SPS ne bi izbila u prvi plan. Ona nije postala odlučujući činilac političke evolucije Srbije pozitivnom evolucijom svoje politike koliko lošom evolucijom odnosa DS i DSS, odnosno slabostima demokratskih snaga. Da podsetimo, SPS je svoju predizbornu kampanju vodila na triumfalističkoj tvrdnji o ispravnosti njene tragične kosovske politike, navodeći kao krunski dokaz oslanjanje postoktobarske vlasti na "Miloševićev" član 1244 rezolucije UN! Nije se ustručavala da srpsko biralište uverava u pravovernost preminulom vođi.

Uprkos tome, SPS se iznenadno našla u izvanrednoj situaciji da može da utiče na političke tokove ne samo u sopstvenoj zemlji, već i na zapadnom Balkanu. Kako će se odlučiti SPS? Ovo je jedinstvena prilika, sudbomsna za njenu budućnost. SPS je politički bliža DSS i radikalnoj opciji. Ali, u tom društvu neizvesna je njena politička perspektiva. A nije ni preporučljivo da se stranka levih inklinacija druži sa ekstremnom desnicom. S druge strane, pristajanjem uz demokrate imala bi dve krupne neposredne koristi: brže i lakše oslobađenje od Miloševićevog teškog nasleđstva i šansu za ulazak u Socijalističku internacionalu. Nijedna stranka koja ozbiljno razmišlja o svojim izgledima ne bi se mnogo dvoumila. Zanimljivo je da se u Demokratskoj stranci, Evropskoj uniji, pa i u Rusiji, blagonaklono gleda na mogućnost njenog ušešća u proevropskoj vladi. Za sve njih, realnost je iznad ideologije što se da i razumeti u uslovima mučne srpske istorije. Ali, da li je SPS dozrela za takav, rekli bismo, radikalni iskorak? (Objavljeno u listu "Danas")

Milenko MARKOVIĆ

SAVEZ ANTIFAŠISTA SRBIJE O YU-POSTAVCI U AUŠVICU

DA SE NE DELI ONO

ŠTO SE PODELITI NE MOŽE

Povodom iskazane potrebe da se jugoslovenska postavka u spomen-muzeju u Aušvicu osavremeni i uskladi sa novonastalim okolnostima, Savez antifaašista Srbije iskazao je želju i spremnost da učestvuje u aktivnostima koje treba da dovedu do prihvatljivog rešenja. Pri tome će se ostvarivati saradnja i koordinacija sa Savezom jevrejskih opština Srbije.

U skladu s tim, Ministarstvu Republike Srbije za kulturu upućeno je pismo čija je kopija dostavljena i organizacijama u državama nastalim na tlu nekadašnje Jugoslavije, antifaašističkim organizacijama s kojima Savez antifaašista Srbije uspešno saraduje.

To pismo glasi:

Savez antifaašista Srbije, u skladu sa svojim programskim opredeljenjima, suštinski je zainteresovan za memorijalnu postavku u Aušvicu. Zbog toga Vam se obraćamo da bismo izrazili uverenje da će nadležni državni organi Republike Srbije, koji će se u predstojećem periodu o tome dogovarati sa predstavnicima drugih država nastalih tlu nekadašnje SFRJ, imati u vidu i naše stavove.

Nesumnjivo je da jugoslovensku postavku u Aušvicu treba osavremeniti i usaglasiti sa činjenicom da je na prostorima Jugoslavije nastalo više samostalnih država. To podrazumeva da svaka država ima pravo da izrazi specifičnosti svoga područja ali nijedna ne bi trebalo da insistira da se deli ono što se podeliti ne može, a to su, pre svega ljudska patnja i stradanja. Takođe se ni pod kojim tumačenjem ne sme umanjivati odgovornost za počinjena zla.

Očekujemo da pri koncipiranju nove postavke u Aušvicu sve države na tlu nekadašnje Jugoslavije ispolje najviši stepen odgovornosti za istinit prikaz okolnosti u kojima su učinjeni stravični zločini protiv čovečnosti. Niko nema pravo da u tome umanjuje ulogu domaćih kvislinga i drugih saradnika sa okupatorima na tlu nekadašnje Jugoslavije.

Ne može se tvrditi da u toj postavci nema mesta i za narodnooslobodilačku borbu jugoslovenskih naroda. U Aušvicu su, pored Jevreja, Roma i drugih naroda kojima su rasisti namenili uništenje, stizali i ljudi na osnovu pripadnosti antifaašističkom pokretu i povezanosti sa narodnooslobodilačkom borbom u Jugoslaviji, pa se ni to ne sme prećutati. Poznato je, na primer, da su porodice slovenačkih partizana i simpatizera Osvobodilne fronte masovno slate i u Aušvic, da je grupa partizanki, zarobljenih tokom bitke na Sutjesci, u Aušvicu postala simbol otpora odbijajući da se bespogovorno pokore uobičajenoj logorskoj proceduri i zahtevajući da se tretiraju kao ratni zarobljenici.

Narodnooslobodilačka borba u Jugoslaviji (1941-1945) vodila se u skladu sa politikom bratstva i jedinstva svih naroda, što je najradikalnije suprotstavljanje ne samo holokaustu i genocidu već i svakoj ideologiji i praksi kojima se zagovara neravnopravnost ljudi zbog njihove pripadnosti različitim narodima, verama, rasama. Zato je, i u paklu Aušvica, ta borba bila simbol otpora, nade, vere u pobedu dobra nad zlom.

Od Ministarstva za kulturu, kao prvenstveno nadležnog za brigu o postavci u Aušvicu, očekujemo da prosek dogovaranja o toj postavci učini što više javnim i da, uključivanjem svih relevantnih i zainteresovanih činilaca pa i Saveza antifaašista Srbije, omogući da se dođe do najkvalitetnijih rešenja. Pri tome, naš Savez smatra neophodnim da ostane zajednički jugoslovenski paviljon s tim da u njegovom okviru treba da dođu do izražaja specifičnosti svih država na tlu bivše SFRJ.

Takođe smatramo da ove aktivnosti treba koristiti i kao mogućnost da se podstiče antifaašističko obrazovanje i vaspitanje mladih, čemu svoj prilog treba da daju i Ministarstvo za sport i omladinu i Ministarstvo prosvete.

Bićemo Vam zahvalni ako nam, u toku dogovaranja o postavci, omogućite da budemo u toku kako se taj proces odvija, da bi naš Savez mogao aktivnije da komunicira i sa srodnim organizacijama u drugim delovima nekadašnje zajedničke države s kojima saraduje i koje su, kao i mi, zainteresovane za izgled postavke u Aušvicu.

ČLANOVI SAVEZA ANTIFAŠISTA NA JAVNOJ SCENI

ODBRANA IDEJE KOMUNIZMA

Već godinama se kod nas u medijima, u raspravama, u člancima i u svim oblicima pisane reči uvrežio običaj da se komunizam nazivaju prakse raznih društveno-političkih sistema, počev od one u Sovjetskom Savezu pod Staljinom, pa do brojnih posleratnih, takozvanih istočnoevropskih i inih. Neposredan povod za ove redove našao sam u članku Nikole Samardžića "Kontinuitet srpske politike", objavljenom u broju 115-116 "Helsinške povelje". Pomenuti autor u tom napisu reč "komunizam" koristi 26 puta, kako bi njome označio razne pojave koje ni u jednom slučaju nemaju nikakve veze sa tom rečju, hoću reći sa komunizmom.

Za takvo ponašanje gospodina Samardžića, i mnogih drugih pre njega, mogu da dokučim samo dva objašnjenja: ili oni nemaju pojma šta se označava rečju "komunizam" ili, što mi je mnogo bliže, znaju, ali njome namerno krste najgore oblike izopačavanja tog predivnog ideala ne bi li ga kompromitovali, naružili, ogadili i Bogu i ljudima. Zato mi izgleda skoro deplasirano da im objašnjavam da do sada nigde, ni u jednoj zemlji na svetu, nije bilo takvog društveno-političkog sistema koji se u "Komunističkom manifestu" (najkompetentnijoj knjizi u tom pogledu) naziva tim imenom. Ne verujete. E, pa evo jednog objašnjenja Karla Marksa, inače autora "Manifesta", o tome šta valja podrazumevati pod "komunizmom": "Komunizam kao pozitivno ukidanje privatnog vlasništva kao čovjekova samoostuđenja, te stoga, kao zbiljsko prisvajanje čovjekove suštine od čovjeka i za čovjeka jest stoga, potpun, svjestan i unutar cjelokupnog bogatstva dosadašnjeg razvitka nastali povratak čovjeka sebi kao društvenog tj. čovječnog čovjeka. Taj je komunizam kao dovršeni naturalizam - humanizam, kao dovršeni humanizam - naturalizam, on je istinsko rješenje sukoba između čovjeka i prirode, između čovjeka i čovjeka, istinsko rešenje borbe između egzistencije i suštine, između opredmećivanja i samopotvrđivanja, između slobode i nužnosti, između individua i roda. On je riješena zagoneška historije i zna da je on to riješenje." (Marks/Engels, "Rani radovi", "Naprijed", šesto izdanje, str. 275). Uz to, još samo ovaj dodatak iz "Manifesta": "Namjesto starog buržoaskog društva s njegovim klasama i klasnim suprotnostima stupa asocijacija, u kojoj je slobodni razvitak svakog pojedinca uvjet slobodnog razvitka svih!"

A šta to Vi, gospodine Samardžiću. bez ikakvih navodnika, i bez ikakve neugode, radite, nazivate komunizmom, kad, u pomenutom članku, pričate o "transformaciji komunizma", "o padu istočnoevropskog komunizma", "o real-komunističkom miljeu", itd, itd. Gde je tu ono što obično nazi-

vamo intelektualnim obzirom, da ne kažem poštenjem. Ali, uzalud se trudite, zajedno sa stotinama drugih. Komunizma još nigde nije bilo, ali sam ja duboko ubeđen da će ga biti. (Neokapitalistički svet, po mom dubokom uverenju, ne može biti budućnost čovečanstva). Pitate, kada? Valja imati strpljenja, čovek nema vremena, ali ljudi ga imaju. I na kraju, neka vam je na znanje: mene često nazivaju "komunjarom anti-staljinističkog i antimiloševićevskog tipa", čak mi je taj naziv osvanuo i u mom "Danasu". Naravno, nemam ja ništa protiv toga što ste vi beskrajno daleko od ideja komunizma, čak imam sve dužno poštovanje za Vaše političke i ideološke stavove, ali napisah ovo da vam dam do znanja da ne dozvoljavam ni Vama ni drugima da kaljate ideju komunizma koja, nadam se, čeka svoj trenutak. To sam jednom negde napisao: "Sahranjujete Marksa, a on se još nije ni rodio!" (Objavljeno u "Helsinškoj povelji")

Radoslav ĐERIĆ

DUŽNOST A NE TRAGEDIJA

U napisu "Istina o Sremskom frontu" ("Politika", 3. maj), autor D. Jovanović navodi kako je g. Vlada Arsić opisao Sremski front kao "veliku nacionalnu tragediju", a citira i tendenciozno pisanje Uglješe Krstića: "Terani smo kao stoka na klanicu bez imena i prezimena. Hiljade poginulih sahranjeno je u Sremu kao 'nepoznat borac'..."

Rat nije piknik. U kom se ratu nije ginulo? U I balkanskom ratu, 6. novembra 1912, u borbi kod mesta Alinci, za šest sati Srbi su izgubili 1.548 ljudi, pa je general Mišić predložio vojvodi Putniku da se pokrene krivični postupak protiv jednog oficira, ali mu je Putnik rekao: "Ostavite to, gospodine Mišiću, u ratu se mnogo štošta i gore dešava."

U Cerskoj bici izbačeno je iz stroja 16.304 vojnika a od austrougarske vojske stradalo je i na hiljade civila, ljudi, žena i dece, iako srpsku vojsku nisu predvodili komunisti. Kod Čevrtije na Savi 6. septembra izbačeno je iz stroja 6.366 vojnika, podoficira i oficira Timočke divizije prvog poziva koji su prešli u Srem! Veliki gubici srpske vojske bili su i za vreme bitke na Drini, a kralj Petar je odustao da obiđe trupe na frontu kada mu je vojvoda Putnik rekao da će da čuje vojnike kako psuju njega kao Kralja, Pašića i Putnika! U borbama u Srbiji od avgusta do decembra 1914. izbačeno je iz stroja 210 oficira, 8.071 podoficir i 153.375 vojnika u cvetu mladosti. U rat je 1914, uvedeno 707.343 ljudi, a na Krf je stiglo 151.828. Koliko je vojnika, podoficira i oficira poginulo zbog grešaka u komandovanju, koliko ih je sahranjeno kao "nepoznat borac", a koliko ih nije ni sahranjeno? To se nastavilo i na Solunskom frontu. A da li je i to bila nacionalna tragedija? Ali, pobjede se slave a palim ratnicima se odaje pošta...

Kao borca na Sremskom frontu, niko me

nije terao kao stoku, kako uvredljivo piše Krstić. U partizane sam stupio dobrovoljno, iako sam bio maloletan, jer sam odrastao na kazivanjima oca, dede, rođaka, komšija i ostalih koji su se borili u ratovima i pričali kako se ginulo i stradalo i da je bila čast poginuti za slobodu otadžbine. Aprila 1941. slušao sam oštra reagovanja starih ratnika što su im se sinovi brzo vratili posle kratkog aprilskog rata. Kada je na Sremski front stigla naredba Vrhovnog komandanta da se borci rođeni 1928, 1929. i mlađi vrate kućama jer ne podležu vojnoj obavezi, što je važilo i za mene, ja sam to odbio i sa grupom od oko dvadesetak maloletnih boraca ostao u svojoj brigadi da se i dalje ponosno borim za oslobođenje zemlje.

A nacionalna tragedija je bila kada je u jesen 1944. Draža Mihailović svoju odmetničku vojsku sa preko 15.000 srbijanskih mladića odveo u Bosnu i na planini Trebavi uključio u nemačko-ustaški front protiv partizana, da štiti odstupnicu Nemcima. A kada su se Nemci povukli aprila 1945, vojska mu je razbijena i mnogi su ostavili kosti po bosanskim gudurama. Ali se i to u antikomunističkim pisanijama bivših ravnogoraca,

REKLI SU, NAPISALI SU

MILOŠ VASIĆ, novinar
MANTIJA, ČIZMA,
PENDREK

"Obraz" je, uz još neke slične skupine, jasno artikulisan izraz mrakobjesne crkveno-vojno-državne kamarile koja sebe vidi kao čisti i destilisani oblik "srpske duhovnosti", "svetosavlja" i uopšte "oboženosti", padajući tako u greh taštine i u izvesne jeresi. Ambicija te kamarile je da Srbiji nametne "simfoniju", to jest "sabornost", to jest savez oltara, sablje i krune. Jasnije rečeno: mantija, čizma i pendrek. Ta ideologija ima svoje simpatizere u onome što su komunisti zvali "crna reakcija"; danas je to "slavsko-salonska" frakcija "građanskog staleža" koja je nekada (osim za Slobu i Šešelja) glasala za SPO, a onda za DSS, jer su oni Vukovi bili malo previše prosti za njih, a ovi Vojini su svi fini. Nije, dakle, nikakvo čudo što je Koštunica Vojislav svojevremeno pisao bogougodne članke za "Obrazove" publikacije i što je Andreja Mladenović, vikarni episkop DSS i glas Vojin, jedan od osnivača "Obraza", kako čujemo...

među njima i pomenutog Krstića, ili njihovih pristalica, prećutkuje ili se istorija krivotvori kao u slučaju Sremskog fronta. (Objavljeno u "Politikinoj" rubrici "Među nama")

Dragoslav DIMITRIJEVIĆ

Pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Srbije, Academica - Akademska grupa iz Užica, Kulturklammer - Centar za kulturne interakcije i YUSTAT Centar iz Beograda, u saradnji sa užičkim Narodnim muzejom, krajem 2007. godine u Užicu i na Kadinjači, organizovali su savetovanje o socijalističkom nasleđu i njegovoj ulozi u formiranju savremenog identiteta. U tim okvirima bilo je reči o devastiranju spomeničkog nasleđa iz perioda socijalističke Jugoslavije i njegovoj eliminaciji iz procesa formiranja društvenog identiteta u savremenoj Srbiji.

Učesnici skupa imali su u vidu sledeće spomenike u Užicu i okolini:

- Memorijalni kompleks Kadinjača;
- Spomenik Josipa Broza Tita, rad vajara Frana Kršinića, koji je trideset godina stajao na Trgu partizana u Užicu, a zatim, 1991. godine, odlukom Izvršnog odbora Opštine Užice sklonjen i danas se nalazi u dvorištu Narodnog muzeja u Užicu;
- Odlivak Titovog spomenika u Kumrovcu, rad vajara Antuna Augustinčića, koji se nalazio u Muzeju Prve proleterske brigade, u Rudom, a koji je danas u posedu užičkog preduzeća za otkup sirovina, Sinma d.o.o.;
- Spomen-ploča iz 1961. godine sa izlivenim likovima svih učesnika Prve konferencije nesvrstanih zemalja, sknutu 5. oktobra 2000. godine sa zgrade nekadašnje Skupštine SFRJ, koja se danas takođe nalazi na otpadu preduzeća Sinma d.o.o.;

U radu skupa su učestvovali: Milena Dragičević Šešić (Univerzitet umetnosti u Beogradu, katedra UNESCO), Irina Subotić (Evropa Nostra

Srbija), Branislav Dimitrijević (Ministarstvo kulture), Branka Prpa

(Istorijski arhiv Beograda), Borka Pavićević (Centar za kulturnu dekontaminaciju), Ratka Marić (Fakultet političkih nauka Beograd), Branislava Anđelković (Muzej savremene umetnosti Beograd), Blaže Čubrilo (Narodni muzej Užice), istoričar Predrag Marković i više građana Užica.

Učesnici savetovanja posetili su memorijalni kompleks Kadinjača i na licu mesta, između ostalog, konstatovali:

- Spomenik, jedinstven primer monumentalnog vajarstva iz perioda socijalističke Jugoslavije (rad vajara Miodraga Živkovića), ozbiljno je ugrožen, prvenstveno delovanjem nepovoljnih klimatskih uslova i zahteva urgentnu zaštitu;
- Memorijal je prepušten zaboravu i isključen iz savremenog života čime je minimalizovana njegova funkcija čuvanja uspomene na istorijski događaj u kolektivnom sećanju;
- Muzej i Opština Užice, nadležni za bri-

SPOMENICI NOB-A I SOCIJALISTIČKE JUGOSLAVIJE

ZA OBNOVU POTISNUTOG SEĆANJA

gu nad kompleksom, nemaju sredstva za njegovo održavanje, kao ni mehanizme da spreče propadanje i narušavanje ambijentalne i prostorne celine;

● Memorijalni kompleks nije uvršten u ponude turističkih organizacija ni na lokalnom, ni na regionalnom, ni na republičkom nivou.

Osnovni zaključci i preporuke skupa su:

● Na antifasizmu se gradi savremeni evropski građanski identitet, te je potrebno inicirati povratak vrednostima koje nas približavaju zajednici evropskih zemalja u trenutku kad one pokušavaju da definišu ono što im je zajedničko;

● Potrebno je revitalizovati spomenike socijalističkog perioda, demistifikovati tabue vezane za njih i uključiti ih u procese savremenog razvoja zajednice;

● Neophodno je kreirati kulturnu i obrazovnu politiku koje bi omogućile da spomen-zbirke i memorijali postanu mesto istinskog doživljaja i spoznaje istorije;

● Potrebno je izboriti se da se o socijalističkom nasleđu govori s relevantnim argumentima, da se ono, kritičkim preispitivanjem, na adekvatan način vrednuje, ali i da se odrede načini korišćenja ekonomskog potencijal koji ono poseduje;

● Ustanove nadležne za zaštitu i brigu o kulturnom nasleđu -

arhivi, muzeji i zavodi za zaštitu spomenika kulture - moraju se staviti pod direktnu državnu ingerenciju, jer to nisu samo ustanove lokalne kulture, već i organi državne uprave. Nužno je da na centralnom nivou postoji jasno formulisana uloga

sistema zaštite kulturnog nasleđa.

● Neophodno je da se građanima pruži objektivno saznanje o kulturnoj baštini druge polovine dvadesetog veka, da se razviju mehanizmi redefinisavanja, reinterpretacije, prevrednovanja i, konačno, integracije socijalističkog nasleđa u obrazovni sistem, ali i programe svih ustanova edukativnog karaktera;

● Treba utvrditi trenutno stanje spomenika NOB-a i ostalih spomeničkih obeležja i na osnovu toga odrediti načine njihove zaštite i revitalizacije;

● Za adekvatnu zaštitu spomenika kulture potrebno je da država stvori dobar zakonski okvir i legislativu, a najpre urediti osnivanje i upravljanje memorijalima;

● Lokalne samouprave odgovorne su za stvaranje okruženja podsticajnog za povezivanje različitih aktera i sektora (kultura, turizam, obrazovanje) u procesu revitalizacije spomenika socijalističkog nasleđa;

● Razvijati svest lokalnog stanovništva o vrednostima koje mogu postati njihovo specifično obeležje i ključni činilac u formiranju savremenog identiteta (konkretno, u datom kontekstu socijalističko nasleđe ima veliki potencijal u formiranju savremenog identiteta

Užica kao grada koji je svoju punu afirmaciju i urbani razvoj u novijoj istoriji doživeo upravo tokom socijalističke epohe).

(Ovaj tekst "Glas istine" prezentira svojim čitaocima zahvaljujuć saradnji Aleksandra Đerića iz užičke akademske grupe ACADEMICA)

SKUPŠTINA FEDERACIJE NEVLADINIH ORGANIZACIJA

CIVILNO DRUŠTVO PITA

U Beogradu je 26. i 27. januara, pod nazivom "Ako ne Evropa, onda šta?", održana V skupština Federacije nevladinih organizacija Srbije (FENS), kojoj je prisustvovao i predstavnik Saveza antifasista Srbije.

Na skupštini, kojom je predsedavao Miljenko Dereta, podneti su godišnji izveštaj o radu Veća FENS-a i referat "Podsticajno okruženje za razvoj nevladinih organizacija (NVO). Usledila je živa diskusiju u kojoj su razmenjena iskustva i dato više predloga za unapređenje rada. U centru pažnje, što je bilo za očekivati, nalazio se problem finansiranja NVO. Sa zadovoljstvom je primljena informacija da je Zakon o nevladinim organizacijama stigao u republički parlament.

Delu Skupštine, u okviru tačke dnevnog reda - "Civilno društvo pita", prisustvovao je potpredsednik Vlade Srbije Božidar Đelić u okviru tačke dnevnog reda: "Civilno društvo pita". Bio je to spontan razgovor političara sa predstavnicima NVO u kome je Đelić pretežno govorio o NVO i stvaranju uslova za poboljšanje njihovog rada. Skupština je na kraju usvojila saopštenje u kome je izražena snažna podrška Borisu Tadiću na predsedničkim izborima.

R.Đ.

O SOCIJALISTIČKOJ JUGOSLAVIJI I TITU

MILAN BASTA (1922-2007)

...Jugoslavija je u postinformbirovskom periodu pronašla nove forme međunarodne saradnje i izgradnje društva i u tom političkom preokretu ostvarila društveno-ekonomski i socijalno-politički napredak. Postigla je velike uspjehe u spoljnoj politici, politici mira, aktivne koegzistencije i nesvrstanosti. Vidljivi su bili i veliki pomaci u razvijanju privrede i infrastrukture, u zdravstvu, školstvu i kulturnim dostignućima, uz veća ljudska prava i više demokratije u odnosu na istočni blok, makar koliko ona u jednopartijskom sistemu bila ograničena.

Međutim, ne mogu se prenebreći narastanje u Jugoslaviji negativnih nekontrolisanih procesa i devijacija. To je stvaralo određenu nestabilnost i jačalo nekonzistentan sistem...sve nas je to, uprošćeno govoreći, godinama dijelilo u osnovi na dvije struje: dogmatsku i reformističku, sa raznim varijantama. S druge strane, postepeno ali sugurno, razvijali su se i bili u stalnom porastu nacionalizam, separatizam i hegemonizam koji su doveli do katastrofalnog rušenja državne zajednice...

...Josip Broz Tito je bio značajna ličnost naše istorije iako mu se država tako brzo raspala posle njegove smrti. Za tu tezu o Titu kao značajnoj ličnosti jugoslovenskih naroda tri su relevantne činjenice:

- Kao vođa Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije, na čelu najjačeg partizanskog pokreta u pokorenoj Evropi, dobio je rat protiv fašizma i oslobodio zemlju;

- Zadao je prvi udarac staljinizmu poslije koga se staljinizam nikada nije oporavio;

- Bio je jedan od zapaženih stvaralaca politike nesvrstanosti. Svojom ličnošću obilježio je pokret nesvrstanih koji je, kada je zaoštrenost među blokovima bila najveća, bio brana ratu i, možda, spasio svijet od nuklearne katastrofe.

Tito je čovjek svoje epohe, svih njenih zabluda i uspjeha. Istorija će o njemu dati svoju riječ kao i o svakom drugom čovjeku velikih dostignuća, zaokreta i vođa snažnih pokreta. Bio je, koliko o njemu danas kritička riječ govori, prosvježeni autokrata koji je opsjenio ne samo nas nego gotovo čitav svijet, istaknute ličnosti, velike političare i najsirašnije ljude na svim meridijanima...

RATOVIMA IZ DEVEDESETIH - PROTIV NOB-A

JOVO NINKOVIĆ (1925 -2008)

Za ocenu humanih i etičkih karakteristika ratnih sukoba 1991-1995. godine veoma je bitan odnos zaraćenih strana i drugih relevantnih političkih činilaca prema opštepriznatim civilizacijskim vrednostima afirmisanim u narodnooslobodilačkom ratu 1941-1945 (nacionalna ravnopravnost, multietičnost, zajedništvo, tolerancija i dr) i razvijanim u skoro pedesetogodišnjoj svestranom izgradnji Jugoslavije i svake njene republike - u miru. Upravo te vrednosti su bile ne samo predmet osporavanja, već i objekti najžešćih udara, što je u velikoj meri doprinelo apsolutnoj dehumanizaciji poslednjih ratova i njihovom pretvaranju u tipično anticivilizacijsko nasilje.

...Ovde nije reč o odnosu prema NOR-u kao društveno-istorijskoj pojavi, odnosno ratu o kome mogu postojati različita pa i diametralno suprotna mišljenja, već o onim vrednostima koje su nesporne i koje su i danas značajna komponenta opštepriznatog globalnog vrednosnog sistema. Odnos prema tim vrednostima je zapravo odnos prema moralnim i etičkim postulatima koji su bili ugrađeni u svest i ponašanje brojnih generacija i u sistem institucija koje su bile izgrađene na ratom zahvaćenim područjima.

Odnos zaraćenih strana prema tekovinama i vrednostima NOR-a bio je uglavnom negativan, a u pojedinim periodima i na pojedinim delovima ratom zahvaćenog područja taj odnos je poprimao obeležje najsurovijeg obračuna sa svim onim što je na bilo koji način podsećalo ili bilo povezano sa pozitivnim iskustvima i nespornim vrednostima NOR-a.

Taj obračun na području Hrvatske i u onim delovima BIH koji su bili pod kontrolom srpske i hrvatske zaraćene strane vodio se bez ikakvog ljudskog obzira i pijeteta prem ogromnim žrtvama koje su upravo narodi Hrvatske i BIH dali u četvorogodišnjoj oslobodilačkoj i antifašističkoj borbi.

Udar na tekovine NOR-a i vrednosti skoro pedesetogodišnje socijalističke izgradnje SFRJ nije bio rezultat stihijnosti i nekontrolisanog ponašanja, već unapred smišljenih i dobro organizovanih aktivnosti koje su svoje uporište imale u globalnoj političkoj platformi nacionalističkih elita koje su dostignuti visoki nivo zajedništva i tolerancije u Hrvatskoj i BIH tretirale kao najveće zlo i opasnost koja ugrožava nacionalno biće, duhovnost, integritet i samobitnost srpskog i hrvatskog naroda...

DOSADAŠNJA IZDANJA

U okviru programskih aktivnosti Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u do sada je izdato više knjiga i publikacija:

- "STVARANJE I RAZARANJE JUGOSLAVIJE" - zbornik sa istoimenog okruglog stola
- "FAŠIZAM JUČE I DANAS"
- Ilija Radaković "BESMISLENA YU-RATOVANJA" - dva izdanja (rasprodato)
- Džasper Ridli "TITO"
- Ibrahim Latifić "JUGOSLAVIJA 1945-1990" - dva izdanja
- Milenko Marković "SRPSKO PITANJE"
- RAZARANJE SPOMENIKA KULTURE NA TLU NEKADAŠNJ JUGOSLAVIJE 1991-1995"
- Miloš Minić "PREGOVORI IZMEĐU MILOŠEVIĆA I TUĐMANA O PODELI BiH"
- "BOSNA I HERCEGOVINA JUČE, DANAS I SUTRA"
- Dr Radoslav Ratković "POLITIKA I USTAV"
- Dr Branko Latas "SARADNJA ČETNIKA SA OKUPATORIMA I USTAŠAMA (1941-1945)" - tri izdanja
- "VOJVODINA U ANTIFAŠISTIČKOJ NARODNOOSLOBODILAČKOJ BORBI (1941-1945)"
- "AVNOJEVSKI PRINCIPI I ODNOSI U SADAŠNJOJ JUGOSLAVIJI; PAKT O STABILNOSTI ZA JUGOISTOČNU EVROPU"
- "OSVRT NA PUBLIKACIJE O REHABILITACIJI SARADNJE ČETNIKA SA OKUPATORIMA"
- Kiro Hadži Vasilev "SUDBINE SOCIJALIZMA"
- Dr Marko Vrhunec "ŠEST GODINA SA TITOM"
- Dr Dragoljub Petrović "JUGOSLAVIJA U ANTIFAŠISTIČKOM RATU 1941-1945"
- "RATOVI U JUGOSLAVIJI 1991-1999" - zbornik sa istoimenog okruglog stola
- Jovo Ninković "ETNIČKA SVOJSTVA RATOVA U JUGOSLAVIJI 1991-1995"
- "O USTANKU 1941. DANAS" - zbornik sa skupa "60. godišnjica antifašističkog ustanka u Jugoslaviji"
- "VELIKA PODVALA - CENČIĆ PODMEĆE TITU IZMIŠLJENE STENOGRAME" - osvrti i polemike
- Kiro Hadži Vasilev "MEĐUNACIONALNI ODNOSI - BALKANSKA ISKUSTVA"
- ODBRANA ISTORIJSKE ISTINE O NOR-u I SFRJ (zbornik saopštenja i diskusije sa tribine "Da li đaci u Srbiji uče falsifikovanu istoriju")
- "ANTIFAŠISTIČKI NARODNOOSLOBODILAČKI RAT U JUGOSLAVIJI I SAVREMENOST" - zbornik sa istoimenog okruglog stola
- BEOGRADSKI OKTOBAR - povodom 60. godišnjice oslobođenja Beograda i Srbije i pobede nad naci-fašizmom
- POBEDA NAD FAŠIZMOM - 60 GODINA KASNIJE (2005-1945)

Društvo distribuira i knjigu Milenka Markovića "Srbija u traganju za novim identitetom", čiji je izdavač "Dan graf".

SIMBOL REVOLUCIONARNE DOSLEDNOSTI

Ove godine, 14. marta, navršilo se sto godina od rođenja Konstantina - Koče Popovića, briljantnog intelektualca koji je u mladalačkim godinama bio u središtu nadrealističkog pokreta, istaknutog učesnika antifašističke borbe u Španiji, legendarnog komandanta jugoslovenskog NOB-a, vrhunskog diplomate i državnika.

Tim povodom Savez antifašista Srbije, zajedno sa Centrom za kulturnu dekontaminaciju, organizovao je tribinu na kojoj su, u prepunoj dvorani Centra za kulturnu dekontaminaciju, govorili Kočin bliski sa-

radnik i prijatelj, nekadašnji jugoslovenski ministar inostranih poslova Mirko Tepavac, direktorka Istoriskog arhiva Beograda istoričarka Branka Prpa i član Izvršnog odbora Saveza antifašista Srbije Radoslav Braco Đerić.

Pre izlaganja, prikazan je kraći film koji je za ovu priliku, kao podsetnik na vreme u kome je živio i delao Koča Popović, pripremio član Izvršnog odbora Saveza antifašista Srbije Goran Despotović. Na kraju je prikazan i film Milice Tomić napravljen na osnovu razgovora sa nekoliko učesnika

antifašističke Narodnooslobodilačke borbe u Jugoslaviji 1941-1945, članova Društva za istinu o antifašističkom NOB-u, današnjeg Saveza antifašista Srbije.

Povodom stogodišnjice Kočinog rođenja, prigodnu manifestaciju u Istoriskom arhivu Beograda, zajedno sa Arhivom i Sekcijom boraca Prve proleterske, priredilo je i Društvo prijatelja boraca internacionalnih brigada koje su se protiv fašizma borile u španskom građanskom ratu (1936-1939)

MIRKO TEPAVAC

DOSTOJANSTVO NIKADA NIKOME NIJE DAO

To što ja, eto, dva puta u toku nekoliko dana govorim o Koči Popoviću povodom stogodišnjice njegovog rođenja, pokazuje da skoro i nema više živih njegovih saboraca i saradnika. Pa i ja sam u nelagodni da ne prekršim njegovu "Poslednju volju" u kojoj je napisao: "Smatram neprikladnom bilo čiju ocenu - karakteristiku, posebno od strane "zvaničnika", o tome ko sam bio; i to ne iz bojazni da budem nedocenjen, nego zbog neizbežno prigodnog, pa dakle i u mnogo čemu proizvoljnog, karaktera tih i takvih ocena". Ali, srećom, o njemu će pravu reč reći istorija, ma kako o njemu danas govorili njegovi prijatelji, ili prečutkivali njegovi protivnici.

Plemić i aristokrata po duhu, daru i pameti - on se nikada nije fanatično indetifikovao sa revolucionarnim, narodnooslobodilačkim Pokretom, kojem je, inače, tako nesebično i vidno doprineo, kao što ni taj Pokret - koji je polagao pravo na celu njegovu ličnost - nikada nije mogao, a nažalost ni hteo, da se indetifikuje s njim. Pokretu je vremenom sve manje trebalo ono najlepše i najvrednije što je nosio u sebi, a njemu sve manje ono u šta se taj pokret postepeno pretvarao. Razlaz je bio neminovan, za njega logičan i neopoziv, bez kajanja što odlazi i bez namere da se vrati. Nije bio uvređeno razočaran, bio je samo svestan razlika koje se više nisu mogle smanjivati.

Bilo je među revolucionarima i ratnicima filozofa, humanista, pesnika i književnika, ali je malo onih koji su sve to bili istovremeno. U naš partizanski rat, uneo je znanje i iskustvo i moral, stečen u Španskom građanskom ratu, prvom antifašističkom ratu na tlu zloslutno uznemirene Evrope, polovinom XX veka.

Koča nikad nije razdvajao sredstva od ciljeva. U njegovim brigadama i divizijama bilo je boraca iz svih krajeva raskomadane Jugoslavije - bukvalno svih nacija, religija i društvenih slojeva, kao što je i njihovih grobova po celoj toj zemlji. Njegova, uvek Prva, proleterska brigada i divizija, bila je najbolja partizanska vojska ovog našeg, pa valjda i ne samo našeg, antifašističkog rata.

Sin "buržuja" našao se, za njega i njih sasvim prirodno, na čelu "Proletera". Pod njegovom komandantskom i ljudskom brigom, najviše se pobeđivalo a najmanje ginulo... Našem uglednom novinaru i Kočinom ličnom prijatelju, Aleksandru Nenadoviću, u knjizi "Razgovori s Kočom", objavljenoj 1989. godine, pristao je da govori o svojim pogledima, postupcima, pa i osećanjima: "Ja sam znao i da odustanem od napada, ili da ga mlako sprovedem, na primer 1943. kod Sinja - kad osetim sumnju i kolebanje kod boraca... Nema, ukratko, uspešnog komandovanja bez međusobnog poverenja između starešine i boraca. Ja sam u

moje borbe i kad je bilo najteže imao poverenje. I oni u mene. Zna li šta su mi neki od njih rekli kad sam ih svojevremeno, posle rata pitao - šta ih to vezuje za mene? Rekli su mi: To što smo danas živili!"

Vilijem Dikin, zamenik šefa britanske vojne misije pri Vrhovnom štabu, u svojoj knjizi "Bojovna planina", objavljenoj 1972, kaže o Koči: "Nosio je u sebi odlike vojnog genija i mržnju prema ratu. Prijateljstva je primao oprezno i đavolski vešto je štitio totalni integritet uma i srca." A na drugom mestu, u istoj knjizi, Dikin kaže da se Koča veoma razlikovao od drugih vodećih partizanskih komandanata. Jedina sličnost, kaže, bila je isti prezriv odnos prema opasnosti.

Na svoj pesnički način, Koča je, 1989, povodom svojih "Beležaka uz ratovanje" (knjige koju je priredio Miloš Vuksanović), zapisao:

"Nerealnost našeg juruša na nebo, pokazala se kao jedino realna. To nisu mogli predvideti okupatori i njihove sluge.

Tada smo bili jedina snaga u zemlji koja se borila i izborila za jedinstvenu Jugoslaviju. A danas nam skoro pretilo da se srozamo svako u svoj tupavi i pogubni "Blut und boden"

Dešava se, gotovo prirodno, da veliki porazi iz davne prošlosti, zbog stvarne veličine njihove tragike, duže i jače ostaju u narodnom sećanju i osećanju, nego velike nedavne pobeđe. Naime, razdraganost zbog tih pobeđa, zasenjuje cenu kojom su plaćene".

Svakako najdublji trag, ostavio je Koča Popović u jugoslovenskoj diplomatiji, u najkritičnijem, najdramatičnijem periodu posleratne Jugoslavije. Kada jednoga dana ponovo bude volje i vremena da se prouče njegove analize, beleške i instrukcije, videće se da je skoro sve što je u toku jedne i po, inače najburnije decenije, između 1953. i 1966, formulisano u jugoslovenskom državnom vođstvu, poteklo iz njegovog neiscrpnog poznavanja sveta i razumevanja mesta Jugoslavije u tom svetu Tadašnji Kočin kolegijum u MIP-u bio je prava laboratorija ideja, koncepata i postupaka.

Ja sam protiv nacionalizma jer je nacionalizam najniži oblik društvene svesti (Koča Popović, "Nedelja", 23. jun 1991).

Više nego bilo ko drugi, doprineo je Koča da se spoljna politika Jugoslavije rastereti ideoloških predrasuda u odnosu na "komunistički" Istok, dogmatskih predrasuda u odnosu na "kapitalistički" Zapad, pa i avangardističkih "revolucionarskih" pretenzija u odnosu na Treći svet. U čestim diplomatskim natezanjima sa sovjetskom diplomatijom, upozoravao je, šaljivo: "Ako dopustimo razgovor na ideološkoj osnovi, krava je njihova!"

Svako od njegovih saradnika, tri puta se preslišavao pre nego što je pred njega izlazio sa nekom svojom pretpostavkom ili tvrdnjom. Pa ipak, niko nije strahovao od njegove šefovske strogosti,

TRIBINA POVODOM STOGODIŠNJICE ROĐENJA KOČE POPOVIĆA

već od njegove neumoljive oštroumnosti. Za njega nije bilo dovoljno dobro sve što je moglo biti bolje. Umeo je da bude do neprijatnosti direktan, ali cenio je svakoga ko više zna i bolje ume, iako takvih nije baš bilo mnogo. Mislilac Koča Popović i nenadmašno visoko profesionalni projektant Marko Nikezić, nedostignut je nivo diplomatije u istoriji Jugoslavije i možda ne samo nje. Obavljajući istu dužnost, ali posle njih, moji susreti sa Ču En Lajem, U Tantom, Bumedijenom, Aldo Morom ... počinjali su pitanjem *kako je Koča Popović, šta sada radi i šta misli o velikim svetskim pitanjima*. Veterani diplomatije evropske unije toga vremena, ministri Holandije i Belgije, Jozef Luns i Pier

značaj nije izvodio iz značaja borbe u kojoj je kreativno učestvovao, nego je svojim značajem obogatilo borbu u kojoj je nesebično učestvovao. Otadžbina mu se nije odužila; spomen na njegovu ličnost brižljivo se zanemaruje, kako na kraju "komunističke" tako i na početku "demokratske" ere. Kad bi se sudilo po današnjim javnim obeležjima, partizanska vojska, njeni predvodnici, pa i najugledniji među njima, Koča Popović, kao da nikada nisu ni postojali. Njihov značaj se time neće izbrisati, ali će ostati neslavan spomen na odnos otadžbine prema njima.

Posleratna partizanska vlast, koja je uživala toliku podršku domaće i svetske javnosti, mogla je biti liberalnija, tolerantnija i demokratskija, bez straha za svoj opstanak i ugled. Imala je uslova za bolju ocenu, svakako bolju od ove osvetničke koju joj danas, dodeljuju poraženi.

Koča Popović je overio istinost stare latinske mudrosti da je "mnogo veća umetnost umeti otići, nego umeti doći!" "Odlučio sam da odem!" rekao je Titu u poslednjem, za obojicu tužnom ali konačnom rastanku, krajem 1972. Dao je za emancipaciju Jugoslavije sve što je imao, sve sem sopstvenog dostojanstva, koje nikada nikome nije dao. Za njim su ostali dužnici - ne dugovi!

Ni posle odlaska nije prestao da brine o neveseljoj sudbini zemlje na koju nije više imao nikakvog uticaja. Nacionalističko ludilo, koje je nabujalo poslednjih godina njegovog života i surovo razorilo njegovu Jugoslaviju, shvatao je kao nesreću, gubu, zarazu, žalio što narod ne vidi bolest, i što olako prihvata *vraćanje* umesto *lečenja*.

U već pomenutoj knjizi "Razgovori s Kočom", rekao je: "Mora se najzad shvatiti da Jugoslavija ne može ni opstati ako se ne definiše demokratski. Sve dok ne raskinemo sa dogmatskom ideologijom i ne prihvatimo svuda, za sve obavezna demokratska pravila igre, Jugoslavija će ostati nacionalistički isparcelisana, ekonomski i politički zapuštena. Samo istinska demokratizacija koja znači jednakost i u pravima i u obavezama može da stvori uslove za stabilan pravni poredak..."

A govoreći o tada već tragično uzburkanom Kosovu: "Polazim od uverenja da bi isključiva identifikacija sa Srbijom, ako bi se bezuslovno nametala, stvarala od Albanaca, u neku ruku, građane drugoga reda. Jer oni, slikovito govoreći, mogu biti Albanci i Jugosloveni, ali teško da bi mogli biti Albanci i Srbi..."

U testamentu "Moja poslednja volja", napisao je: "Poslednjih godina, glavno mi je bilo da sačuvam samopoštovanje, kao čovek, smatrajući to najvišom obavezom prema ljudima i vrednostima na kojima je počivala snaga i veličina naše Revolucije"... Jer, za njega Revolucija nije bila doktrinarna (Lenjinova), definicija, po kojoj je "osnovno pitanje svake revolucije pitanje vlasti", nego pitanje ljudskih sloboda, socijalne i kulturne emancipacije.

Najzad, ne mogu vas ovom prilikom poštediti podatka o poslednjoj, posmrtnoj, epizodi konačnog odlaska partizanskog prvoborca, general-pukovnika, komandanta Armije, načelnika Generalštaba, narodnog heroja, doajena jugoslovenske i svetske diplomatije, potpredsednika predsmrtne Velike Jugoslavije.

Po njegovom zahtevu, bio sam izvršilac i njegove "Poslednje volje". Kada je umro, 19 oktobra 1992, upoznao sam Generalštab sa Kočinom "Poslednjom voljom", i ubrzo dobio hladan odgovor da - kad Koča odbija zvanične posmrtno počasti i govore, onda će sahrana biti privatna, i o trošku porodice.

Tako je i bilo, ali se ni to nije lako završilo. Krematorijum je saopštio da nema plina i da ga mora nabaviti porodica. Nekoliko dana čekali su njegovi zemni ostaci, dok najzad, kada je ljutito intervenisao njegov ratni drug i poštovalac, uticajni dr Isidor Papo, nisu napokon stigle tri plinske boce iz Zrenjanina

Niko iz tadašnje Miloševićeve države, Vojske i diplomatije, nije se ni oglasio. Koča je hteo da ode neprimetno. Sa sasvim suprotnim razlozima, isto to su hteli i vladajući.

Na tuđim sudbinama, sopstvena se najbolje vidi.

BRANKA PRPA

ČINJENICE A NE Tlapnje

Vreme je da se istorija piše na osnovu činjenica a ne na osnovu praznih tlapnji - istakla je istoričarka Branka Prpa, direktorka Istoriskog arhiva Beograda u kome se čuva i legat Koče Popovića, a od nedavno i arhiva Specijalne policije iz vremena II svetskog rata. Bez uvide u tu dokumentaciju ne može se steći pouzdan utisak o ljudima i zbivanjima u tom periodu ni izvoditi relevantni istoriografski zaključci.

Branka Prpa je informisala šta se sve nalazi u legatu Koče Popovića: ogroman broj dokumenata i rukopisa, svi njegovi albumi fotografija, kompletna biblioteka, preko 500 gramofonskih ploča, ordeni, radna soba... Tu je faktički prisutan kompletan život čoveka koji je važan ne samo kao ratnik, političar, diplomata već i kao intelektualac, umetnik, filozof, koji je komunicirao sa svetskim intelektualnim veličinama, te je njegova zaostavština izuzetno značajna za izučavanje istorije ideja XX veka. Politika nesvrstanosti - samo je jedna od oblasti u čijem je izučavanju legat Koče Popovića nezaoobilazan...

Fond koji se zasniva na legatu Koče Popovića od 2005. godine dostupan je istraživačima i, prema ocenama Branke Prpe, biće to fond koji će se u budućnosti najviše koristiti.

Harmel, rekli su mi prilikom jednog susreta u OUN, sedamdesetih godina, "Po znanju, stručnosti i mudrosti, Koča Popović i Marko Nikezić, mogli bi biti na čelu diplomatije svake od evropskih zemalja".

Titu je bio nenadmašni selektor ideja i ljudi. Umeo je da izabere najbolje, ali je imalo šta i da se bira. Pronicljivi poznavalac života i svoga vremena, iako naviknut da sam, samostalno i bezprizvano, odlučuje o državnim poslovima, ipak je pre svake važnije odluke, tražio i, po pravilu, uvažavao Kočine predloge i ocene. Jedna od retkih odluka koje je doneo i pored izričitog protivljenja MIP-a, bila je odluka o prekidu diplomatskih odnosa sa Izraelom 1976. godine (na molbu arapskih zemalja) i odluka o priznanju Istočne Nemačke 1975. (na molbu Rusa), po cenu, za nas štetnog, prekida odnosa sa Zapadnom. Kočinom zaslugom ovladalo je načelo da između nezavisnosti i tesne međunarodne povezanosti zemlje, nema nikakve kontradikcije i da se nezavisnost najpouzdanije štiti integralnom povezanošću sa svetom. Tako je i nesvrstanost realizovana kao uspešan okvir aktivnog učešća Jugoslavije, ne samo u svetskim nego i u evropskim poslovima, iako su mnogi i tada i sada, neupućeno ili zlonamereno, govorili da nesvrstanost udaljuje Jugoslaviju od Evrope i da više košta nego što vredi.

Zahvaljujući takvoj spoljnoj politici, partizanska Jugoslavija je stekla svetski ugled, poštovana kao država - osnivač OUN, na šta se sada pozivaju isti oni koji danas izolaciju vide kao odbranu nezavisnosti.

Koča Popović je jedan od manjeg broja zaslužnih koji svoj

RADOSLAV ĐERIĆ

U RATNIKU - POETA, U PESNIKU - RATNIK

Ako bi trebalo nekako da nazovem ovo svoje skromno izlaganje, rado bih ga naslovio "Ratnik i poeta", jer su u Koči skladno obitovale obe te ličnosti.

Leksičko-telegrafskim stilom, vojnički lik Koče Popovića mogao bi biti ovako predstavljen: posle prvih vojničkih lekcija naučenih u Španiji, obreo se u okupiranoj Jugoslaviji i stavio na raspolaganje Komunističkoj partiji, jer se odavno smatrao njenim vojnikom. Aktivno je sudelovao u organizaciji ustanka u Srbiji. Bio je, najpre, komandant Kosmajskog odreda, a potom komandant Prve proleterske brigade, Prve proleterske divizije, Prvog proleterskog korpusa, komandant Glavnog štaba NOV i partizanskih odreda Srbije, komandant Druge armije, u završnim operacijama za oslobođenje zemlje, da bi vojničku karijeru okončao na dužnosti načelnika Generalštaba JNA.

Gde je u svemu tome Koča? Na to pitanje želeli bismo da, barem delimično, odgovorimo. Koča čovek, ratnik i komandant.

Teško je suditi o Koči Popoviću. Bio je zatvoren i klonio se javnosti. Tek su "Beleške uz ratovanje", koje nisu tako jednostavno ugledale svetlost dana, digle krajičak zavese sa njegove ličnosti. Srećom, njegov borbeni put govorio je umesto njega.

Idući tim putem, moglo bi se govoriti o vojničkom usudu Koče Popovića. Čitav život ga je, od ranih dana, upućivao, a da on to možda nije ni hteo, na vojsku i bavljenje vojničkim zanatom.

Sve je, kao što je poznato, počelo u Španiji, gde je, prepešačivši Pirineje, stupio u Špansku republikansku vojsku. Tamo se počeo vajati njegov vojničko-starešinski lik: postao je, za dvogodišnjeg ratovanja, najpre artiljerijski instruktor, pa komandir baterije i komandant diviziona. Vratio se u zemlju sa činom poručnika.

Još u prvim ustaničkim danima nametnuo se svojom urođenom ratničkom veštinom i neopozivo kandidovao, decembra 1941. godine, za dužnost prvog komandanta Prve proleterske brigade, elitne jedinice Narodnooslobodilačkog rata. Tako je počela legenda o Koči Popoviću, koja neće prestati da se širi do daleke 1972. godine, kada je, dragovoljno i pomalo umoran od života, sišao sa javne scene.

Prostor prigodnog saopštenja sasvim je nedovoljan da se sačini makar i najkraća analiza vojničkog i komandantskog lika ovog velikana narodnooslobodilačke vojne. Zadovoljimo se stoga kratkom skicom njegovog vojničkog portreta koja će, iako oskudna, barem dotaći sve one crte koja su ga činile jednim od svakako najpopularnijih komandanata antihitlerovskog rata.

Nije, naravno, slučajno što je Vrhovni komandant NOV i POJ, drug Tito, najdelikatnije i najriskantnije zadatke poveravao baš njemu. Što je baš njega, pošto ga je, najavljujući novu strategiju, postavio za komandanta 1. proleterske brigade, zatim za komandanta 1. proleterske divizije (1. novembra 1942) i komandanta 1. proleterskog korpusa (5. oktobra 1943). Sve će u toku Narodnooslobodilačkog rata svedočiti o tome da su se njih dvojica u svojim, pogotovo presudnim, odlukama, dopunjavali, sabirali i jedinstveno delovali. Previše je primera za to, da bismo ih mogli ovde sve pobrojati. Biće dovoljno da u prilog genijalnosti dvojice ratnika napravimo kraći osvrt na IV i V neprijateljsku ofanzivu, najžešći pokušaj Hitlera da uništi našu vojsku.

Bitka na Neretvi i bitka za ranjenike svakako su ključna i presudna zbivanja u IV neprijateljskoj ofanzivi. Prva proleterska divizija predvođena svojim komandantom Kočom Popovićem, dala je u oba slučaja neprocenljiv doprinos slamanju neprijateljskih namera.

U bici na Neretvi 1. proleterska divizija obezbeđivala je pravac prema Sarajevu i odlučno delovala u rejonu Ivan-sedla. Zahvaljujući tim dejstvima i dejstvima drugih snaga, Glavna operativ-

na grupa uspela je da brzo razbije italijansku diviziju "Murge", kao i ustaško-domobranske snage. Time su bili stvoreni povoljni uslovi za prodor partizanskih snaga u istočnu Hercegovinu, ali je zbog ranjenika moralo da se čeka na Neretvi. Uveliko se zametala poznata velika humana bitka za spasavanje ranjenika. Sve dok se ranjenici nisu našli u relativno bezbednijoj zoni, odnosno sve do izbijanja ranjeničkih ešalona na prostor Glavatičevo-Bjeklimići-Kalinovik, Vrhovni štab je u zaštitnici ranjenika i bolesnika zadržao 1. proletersku diviziju. Pobedama kod Glavatičeva, Nevesinja i Kalinovika, završila se bitka na Neretvi, tj. bitka za ranjenike. Nemačkom komandantu Leru ostalo je samo da konstatuje da na Neretvi nije zatekao "ni plen, ni zarobljenike, ni mrtve", uz ocenu da je "visoko vođstvo partizana bilo vrlo dobro i elastično, a borbena vrednost trupa delom vrlo dobra, a delom izvanredna". Nema sumnje da su takvoj Lerovoj oceni visoko doprineli 1. proleterska divizija i njen komandant.

Nisu naše snage ni predahnule, a četvrtu neprijateljsku ofanzivu smenila je peta. U njoj su, bolje nego ikada pre i posle toga, zasijali vojnički talenat Koče Popovića, njegova samouverenost zasnovana na svestranom i pronicljivom sagledavanju situacije, njegova dalekovidost i njegovo razumevanje strategijske koncepcije NOR-a. Sve to sabrano je u danas istorijskom dokumentu, Izveštaju komandanta 1. proleterske divizije Vrhovnom štabu 9. juna 1943. godine, u najkritičnijim trenucima V ofanzive. U njemu se, između ostalog, kaže: "Rešili smo da sa 1. proleterskom i 3. krajiškom brigadom izvršimo prodor ka severu... Smatramo da svojim zadržavanjem ovde ne stvaramo povoljniju situaciju. Mislimo da će naše prodiranje poremetiti sadašnje neprijateljsko postavljanje i dejstvo prema nama. Radi ovoga naredili smo opšti pokret svih delova... S obzirom na pojavu neprijateljskih kolona na pravcu Kozje strane-Ljubin grob, potrebno je da taj pravac odmah zatvori jedna od najbližih jedinica... Predlažemo da se 7. krajiška, Majevička i 6. brigada odmah upute pravcem Bavana i Vrhnice i dalje neposredno desno od našeg pravca prodora... Mi smo vam u toku dana javili da mislimo doneti ovakvu odluku i tražili smo hitne direktive. Međutim, pošto vezu sa vama nemamo, smatrali smo da treba odlučiti brzo i odluku sprovesti odmah..." Takav izveštaj izazvao je trenutnu pometnju u Vrhovnom štabu, ali se ubzo na najbolji način potvrdila ispravnost donete odluke.

Po izbijanju na Balinovac, Koča je poslao depešu Vrhovnom komandantu: "Predlažemo da i vi sa ostalim snagama krenete u našem pravcu, samo morate žuriti, jer neprijatelj može zaposesti položaje koje smo očistili na prolazu." Nije nezanimljivo pomenući da je komandant 1. proleterske divizije tri puta tog dana predlagao Vrhovnom štabu da pođe za Prvom proleterskom. Tek posle

Ne verujem da vojska sama može nešto da postigne prosto zato što sila, kao takva, ništa ne rešava. Ishod zavisi od odnosa političkih snaga, jer glavni centri moći ostaju u glavnim republikama na osnovama i pod kontrolom nacionalističkih pokreta i programa, a oni sve više zavise od jurišnika nacio-šovinističkog divljanja, rastućih i uveliko naoružanih proustaških i pročetničkih, na sve spremnih agresivaca, čije je usmerenje u biti fašističko (Koča Popović, "NIN", 21. juna 1989).

podne 10. juna, Vrhovni štab odlučio je da uveče krene za 1. proleterskom divizijom, i to na predlog komandanta 2. proleterske divizije Peke Dapčevića, koji je javljao: "Ako mi najkasnije uveče ne izvršimo marš za Kočom, moraćemo se pod mnogo nepovoljnijim uslovima ponovo probijati za njim."

Iz dokumenata u knjizi "Beleške uz ratovanje" prenosimo finale tih događaja: "Tog dana 12. juna, sav u panici, stigao je u Jelec i major Hene, komandant nemačke pukovske borbene grupe na Balinovcu, sa svojim zbunjenim i razbijenim jedinicama. Major Hene smesta je smenjen. Vrhovni štab, 2. proleterska, 7. divizija i delovi bolnice - svi su pošli za 1. proleterskom divizijom." A Peko

TRIBINA POVODOM STOGODIŠNJICE ROĐENJA KOČE POPOVIĆA

Dapčević navešće u svojim sećanjima: "Blagodareći pravilnoj proceni situacije, smeloi i promišljenoj inicijativi komandanta 1. proleterske divizije... ubrzo je nađeno najbolje rešenje za izlaz iz te tako teške situacije."

Profesor Vilijem Dikin, kapetan, zamenik šefa engleske vojne misije pri Vrhovnom štabu, povodom proboja na Zelengori, o Koči je, pored ostalog, rekao: "...Kao komandant 1. divizije, sa svojim sigurnim instinktom i munjevitim shvatanjem situacije, Koča Popović odjednom je osetio slabu tačku u obruču nemačkog okruženja severno od Sutjeske i neposredno je doprineo našem

Ničija jednonacionalna "istina", samim tim što je takva, ne može biti istina. Ona suzbija razboritost slobodnih građana (Koča Popović, Pismo listu "Borba", 1. decembra 1989, povodom neodržanog "Mitinga istine" u Ljubljani).

spasavanju... Imao je primese vojnog genija ..."

Vojnička ličnost Koče Popovića bila je višeslojna i nipošto se ne da svesti na majstorstvo u ratovanju.

U njegovom razmišljanju i njegovim ocenama vojničko nikada nije bilo razdvajano od političkog. To se, verovatno, najbolje uočava u zapovestima za izvođenje većih ili manjih dejstava, pri čemu on nikada nije gubio iz vida političku dimenziju, bilo da se ona ticala događaja na konkretnom terenu ili šireg političkog konteksta. U takvom jednom dokumentu, u vreme kada je krajem januara 1943. godine Vrhovni štab obavestio štab 1. divizije, koja se nalazila na terenu centralne Bosne, da je započela velika, takozvana VI neprijateljska ofanziva, Koča Popović u svom naređenju upozorava: "...Treba voditi računa da imamo naročite obaveze prema narodu koji nas je tako srdačno dočekao, i da bi bio veliki politički gubitak ako bi se naš odlazak završio represalijama od strane neprijatelja prema stanovništvu koje ne bismo uspeli da odbranimo ili bar uspešno da branimo." On je, iako prevashodno komandant, stalno imao na umu revolucionarne ciljeve naše borbe. U jednom naređenju daleke 1942. godine, između ostalog, naglašava: "Po završetku ove operacije oko Kotor Varoša jedinice ove divizije zadržaće se na novooslobođenom terenu izvesno vreme u cilju uspostavljanja i učvršćenja narodne vlasti, političkog rada među stanovništvom... Na određenom prostoru odmah otpočeti sa političkim radom i stvaranjem, organizovanjem narodnooslobodilačke vlasti..." Inače, u svojim "Beleškama uz ratovanje", glavnom izvoru ovih kazivanja, nailazimo na mnoge istinski političke, ili pre, vojno-političke eseje ovog proslavljenog komandanta o brojnim pitanjima koja su u toku rata zaokupljala njegovu pažnju. Da spomenemo, recimo, razmišljanja o 1. proleterskoj brigadi (str. 196-198), "o četničkim lažima" (str. 75-78), "o sili i bedi nemačkog vojnika", i sl. Čitavo njegovo borbeno iskustvo navelo ga je da, negde pri kraju rata, u Srbiji, u selu Lipovici, u kući Petka Arambaše, kratko zabeleži da "narod ne može biti uništen".

Koča je spadao u ličnosti koje drže do sebe. Smatrao je da ga komandantski položaj obavezuje na disciplinovano izvršavanje naređenja pretpostavljenih, ali i na odbranu vlastitih stavova, kad su solidno utemeljeni, te na kritički odnos prema uputstvima viših instanci kad ih oceni necelishodnim. Bila je to dragocena osobina u jednom svenarodnom ratu u kome se sve, jednovremeno, i pokorava i protivi "zakonima rata". Karakterističan je slučaj, sredinom 1942. godine, kada se, ljut zbog iznenađenja u Vitinim barama, zbog prigovora i, naročito, zbog korišćenja duže maršrute, a sakupilo se u njemu, stoji u Dnevniku, više toga još od neuspeha na Gatu, obratio Vrhovnom komandatu, ali sada kao komunista, što je izuzetan primer u NOR-u. U tom pismu mogu se naći i ovakva mesta: "Namere druga Arse (Arsa Jovanović, načelnik Vrhovne komande), kad nas je postavio na Vitkim barama, nisu bile nimalo jasne... Ovakva objašnjenja su mi vrlo neprijatna, ali su postala neophodna. Grdnje nas vrlo teško pogadjaju... kao da idu za

tim da nas uvrede i ponize." Valja primetiti da takva reagovanja nisu uvek nailazila na razumevanje. Ipak, uprkos svemu, barem za vreme rata, ona nisu nikada ozbiljnije pomutila odnose sa Vrhovnim komandantom, koji je očigledno bio svestan Kočine vrednosti. O tome, uostalom, svedoče i ovakvi citati iz "Beležaka": "...Stari me u neko doba pozvao i tiho se posavetovao sa mnom o situaciji i njenom rešenju... Predložio sam da se, pre nego što se započeto okružavanje uobličii, probijemo "centrifugalno", u razne pravce. Stari je odmah prihvatio; videlo se da je i on bio došao do takvog rešenja." Puna kompenzacija usledila je kad je Vrhovni komandant Josip Broz Tito u depeši Kominterni o najboljim komandantima na prvo mesto stavio Koču Popovića.

Iako okoreli ratnik, Koča je, od prvog trenutka, objavio rat ratu, ratovanje mu je bilo isključivo sredstvo da rata ne bude, što se čitalo iz njegove pojave, njegovog pogleda, iz njegovih reči i postupaka. On je u svoje ponašanje i u ponašanje jedinica kojima je komandovao unosio nešto od davno prohujalog viteštva. To su tvrdnje koje ne treba dokazivati, ratni putevi proleterskih brigada svedočili su o tome. Baš kao i prizor koji dugujemo M. Vučkoviću i njegovom članku "Suza u oku komandanta" u knjizi "Prva proleterska", o

Koča Popović: "Mene niko nije uveo u marksizam. Ja sam sam kroz učenje i rad došao do zaključka da je marksizam naučni pogled na svet i takvog sam ga usvojio."

sahrani 22 proletera, poginula prilikom zauzimanja nemačkomobranskog uporišta u Sitnici: "Na Kočinom licu, koje je bilo okrenuto desetini palih proletera, podrhtavali su u grču stegnuti mišići, njegove tako živahne i vedre oči bile su sada setne, orošene. Jedna topla, ljudska suza pala je na tlo kraj buduće humke."

Govorimo, u stvari, o poetskoj duši proleterskog komandanta, uprkos tolikim susretima oči u oči sa smrću. Primeri za to očekuju nas svakako u Kočinim spisima pohranjenim u Istoriskom arhivu, ali brojni su i u njegovim "Beleškama uz ratovanje", za sada jedinoj knjizi u kojoj on svedoči o sebi. Kad god oseti potrebu, a često ju je osećao u ratu, da se pesnički izrazi, koristi se francuskim jezikom, ne samo zato što je prve rečenice kao dete izgovorio na francuskom, nego pre svega zato što je francuski jezik svojim bogatstvom i svojom frazom i sam poezija. Čujte ove redove, napisane između dve bitke ili u samim bitkama, potekle iz usta pesnika maskiranog u ratnika. "Vreme je kao onih dana u Španiji - da nema misli na rat. Noći su prozračne, kristalne, zvezde - reklo bi se - spremne da eksplodiraju, dani prepuni sunca neosetljivog i tragičnog. Vetar se odjednom digne, pa prestane, još neće biti oblaka. Hladnoća večeri grune, oseti se istog trenutka kada sunce zađe iza grebena. Lepote se legu, kličaju, naslućuju, ali ostaju nedostižne - rat je jači, smrt je suviše prirodna." Oni koji znaju francuski, neće zažaliti ako se potrude na nađu i pročitaju ove redove na francuskom, na stranici 86. Kočinih "Beležaka uz ratovanje". I nisu, naravno, usamljeni. A šta reći, dok stojite, pomalo zatečeni, pred proslavljenim komandantom, koji u vreme borbenih priprema za prelazak Drine čita Getea na nemačkom, i sasvim jednostavno primećuje u svojoj beležnici: "Je lis Goethe, en realite pour la premiere fois. Imposant (monumental) et precieux" (Čitam Getea, u stvari prvi put. Uzvišen /veličanstven/ i dragocen).

I tako, moglo bi se o mitskom ratniku govoriti beskrajno dugo, a da se nijednom ne ponovite. Na kraju, umesto svega što smo još želeli i morali reći, dodajmo samo jednu rečenicu: bez bitaka koje je vodio Koča Popović, usfalio bi brilijantski kamen u vencu partizanskih pobeda nad fašizmom.

"...Poslednjih godina, glavno mi je bilo da sačuvam samopoštovanje, kao čovek, smatrajući to najvišom obavezom prema ljudima i vrednostima na kojima je počivala snaga i veličina naše Revolucije" (iz "Poslednje volje Koče Popovića).

IZ DRUGIH LISTOVA - POVODOM TV SERIJE "CRVENO I CRNO"

GULIVERA NASLEDILI LILIPUTANCI

Dokumentarna serija na RTS-u pod naslovom "Tito - crveno i crno" može se gledati iz različitih uglova i tumačiti na različite načine. Najbolje je to učiniti metodom komparativne analize. Ona omogućava poređenje vladavine Josipa Broza i sadašnjih političara, personifikovanih u liku - koga drugog nego premijera, Vojislava Koštunice. Jer, jedna vlada ne procenjuje se po njenim ministrima već po strategu, kormilaru, to jest predsedniku. Takva persona u nekim kulturama naziva se idejnim vođom, a negde guruom.

Crveno i crno, kao boje sa ideološkom konotacijom, obeležja su dva totalitarna politička sistema, dobro je poznato koja. U kulturološkom kontekstu, pak, crvena boja u mnogim kulturama predstavlja simbol veselosti, optimizma i ljubavi, dok je crno znak otmenosti, ozbiljnosti i svečanosti. U navedenoj seriji asocijacije na ove boje, kojima se želi obeležiti Titova epoha, mogu biti čitane na oba načina. Namera njenih autora nije na prvi pogled vidljiva ali, gledano analitički i s malo više pronicljivosti, Tito se gledaocu želi predstaviti komunističkim diktatorom iza čije vedre spoljašnosti (crveno, komunizam) stoji tip sa mračnim namerama (crno, totalitarizam), naročito kada su u pitanju Srbi i Srbija.

Dokumentarni materijal, međutim, otkriva i ono što autori serije nisu želeli da istaknu kao primarno. Recimo, da je Tito imao snage i hrabrosti da u odlučnom trenutku vodećoj zemlji komunizma otkáže poslušnost. Zatim, da bude kosmopolita i zaštitnik siromašnih i ugnjetenih, kao i to da je bio uvažena ličnost i rado viđen gost državicima vodećih sila sveta. Naravno da je u epohi tzv. Samoupravnog socijalizma sve to bilo uvijeno u ideološku foliju, ali ne toliko da bi pokvarilo opšti utisak kod naroda. Uz to što je bio hedonista, bonvivan i ljubitelj lepih žena, "crveno-crni" lider poštovao je ljude sa duhom - naučnike, umetnike i sportiste. Pod uslovom da su vrhunski u svom stvaralaštvu, on nije mnogo ni zavirivao u njihova politička ubeđenja. Karakterne osobine lidera takvog kova mogu biti odvratne samo čoveku koji je po svojoj prirodi njegov antipod, koji je zlurad, lenj i mrzovoljan (u narodu takvog čovka zovu "neveseli veselin"). Reč je o osobenjaku koji nema viziju. On još nije stigao do lekcije o tržišnoj ekonomiji - priznaje samo "patriotsku ekonomiju". Njemu je politika prvo i poslednje utočište, budući da ga druge sfere duha ne dodiruju.

Od zemlje mira i sigurnosti koju je u svoje vreme vodio Tito dobili smo zemlju ugroženih, siromašnih i napaćenih ljudi, koju vode dežurni nacionalni dušebrižnici, s nesalomivim avizionarom na čelu. Nasuprot Titu, oni je, na 60-godišnjicu Titovog "istorijsko ne", ne konsultujući narod, ponovo vraćaju u

Gledajući i slušajući (u TV-serijalu Tito, crveno i crno) hronologiju događaja u nekim presudnim trenucima bivše države, čovek, bez obzira na dobronamerne (ređe) ili nedobronamerne (češće) komentare, dobija pouzdanu sliku o ugledu te države širom sveta, a pre svega o ugledu ličnosti koja je bila na njenom čelu. Ko sve od svetskih uglednika nije dolazio u posetu Titu i našoj domovini Kakvom je državničkom mudroču i instinktom taj Zagorac vodio naš brod između Scile i Haribde, kakvom je inteligencijom nalazio rešenja za najteže i, naizgled, nerešive situacije

A onda, i ne hotеći, počnu da vam se naturaju uporedbe sa onima koji su se redali ili se danas redaju na čelu ove naše nesređene i, mnogi kažu, nesrećne zemlje. Zapitate se: šta bi s vremenima kada su najveći svetski državnici dolazili u Beograd da čuju šta Tito misli u nekim, za čovečanstvo, kritičnim trenucima. I postanete svesni da su patuljci nasledili diva. Kad to kažem, mislim i na sve loše i na sve dobro što su učinili i prvi i ovi drugi. I ostanem očajan što naša Srbija nikako ne uspeva da iznedri nekoga barem sličnog Titu.

(Radoslav Đerić)

skute još nedemokratizovane Rusije. Premijer današnje Srbije, kao nastavljаč lika i dela Slobodana Miloševića, zadržati je antiglobalista, antievropejac i nacionalista zastarelog kova (što bi mogao sebi i da dozvoli, samo pod uslovom da je stvorio ekonomski jaku i politički stabilnu državu). Sirotinja mu je poslednja briga, Kosovo nezamisljiv alibi za sve učinjene promašaje, a povlašćeni tajkuni prikriveni čuvari moći. On komunicira samo sa onim političarima koji gode njegovoj sujeti i, najblaže rečeno, nema zavidan ugled u svetu. Ispada da se Tito uspešnije borio za srpsku "nacionalnu stvar"(?) jer je bolje shvatio kako je moguće da svi Srbi žive u jednoj državi, pa i to na koji način Kosovo jedino može biti Srbija (ali stvarno!). Stvarnost je pokazala da je promena ovoga "recepta" bila kobna po Srbiju. Odatle ispada da su danas (gle paradoksa!) i nekada "najtvrdi" antikomunisti, na određen način, a povodom rešavanja srpskog nacionalnog pitanja, bliži Titu negoli sadašnjim tragačima za božjom pravdom. Jer, kritika Titove epohe morala je rezultirati stvaranjem pravno utemeljene države, one koja garantuje slobodu svim njenim građanima, u kojoj ne caruje kriminal i nema korupcije. Moram reći da nikada nisam bio privrženik komunističke ideje, ali sam istinski poštovalac sentence Adama Mihnjika, intelektualca i legende poljskog disidentstva, da su od komunista jedino gori - antikomunisti!

Kada se malo "zgrebe" po površini, videće se da Tito i nije bio neki vrlj čuvar komunističke ideje, iako je tako morao zvanično da se deklarise. On je, iznad svega, bio državnik. Kod ovih sada nije potrebno ni zagrebat. Odmah je jasno da nisu nikakvi državnici. Čak nisu ni autentični nacionalisti, kakvima se žele predstaviti, jer rade u korist štete sopstvene nacije - izoluju državu od svetskih tokova, vode antievropsku, izolacionističku politiku, retrogradnu i besperspektivnu. Jednom rečju, odlazeći premijer i njegovi ljudi degradirali su i upropastili samu ideju demokratije i građanskog društva i u velikoj meri doprineli rehabilitaciji ideje komunizma, makar onakve kakvu je Tito predstavljao. Naravno da to nisu činili s namerom, već isključivo svojim nedržavni(čki)m delanjem odnosno nede-
lanjem. U tome se, najszažetije, očituje de-
jstvo politike koju vode ljudi postdindičevskog perioda, s pomenutim guruom na čelu i njegovom bumerang politikom. Toliko što se tiče aktera na našoj negdašnjoj i sadašnjoj političkoj sceni, a TV serija je samo podgrejala razmišljanja u kojima je komparativna prednost na strani onih prvih.

Vratimo se, na kraju, samoj seriji. Ona je, navodno, rađena bez ideološkog dopisivanja, a belodano je jasno da su njeni autori (kako koji) imali prikrivenu nameru da Titovu epohu prikažu na sarkastičan, podrugljiv i potcenjivački način, groteskno, sa manje ili više ironije i cinizma. Naravno da je i to jedan od legitimnih načina gledanja na doskora aktuelnu utopiju "Bratstva i jedinstva". Međutim, već po izboru sagovornika i još po koječemu, vidi se da tu ima jednostranosti, jednogumnosti i pristrasnosti, sve u korist sadašnjih političkih i ideoloških "elita". Ne možemo se oteti utisku da je serija u celina rađena perfidno i tendenciozno. A njen efekat na gledaoce, to je nešto drugo. Ljudima je sada, to će pokazati mnoge ankete, još jasnija vrednost življenja u Titovo vreme, kada naprave paralelu sa životom ovde i sada. To svakako nije bila intencija njenih autora i režisera. I onda dobijamo još jedan bumerang, ovoga puta medijski. U teoriji medijske kulture, naime, poznat je tzv. Boomerang effect, odnosno dejstvo poruke suprotno od očekivanog i namera-
vanog, što se njenih autora tiče. Takav je bio i latentni efekat ove serije, koja je kod velikog broja ljudi, namesto prezira ili gneva, mogla probuditi nostalgiju za vremenom kome je želela da se naruga. Serija je zapravo lansirala bumerang koji se njenim autorima od Tita odbio natrag. I još jedna aluzija na naslov: ako je kod Tita bilo i crvenog i crnog, onda je ta epoha garantovala makar kakvu različitost. Kod ovih današnjih egalitarista nema ni najmanje nijanse crvenog ("Danas", 24. april 2008).

Nikola BOŽILOVIĆ

List "Pečat" (osnivač i izdavač Preduzeće za usluge, unutrašnji i spoljnotrgovinski promet "Naš pečat", a.d, direktor i glavni urednik Milorad Vučelić, odgovorni urednik Aleksandar Vulin) tonom ispod nivoa ozbiljnog profesionalnog novinarstva pisao je o Savezu antifašista Srbije. Suprotno uobičajenoj praksi i zakonskim propisima, njegovi urednici nisu našli za shodno da objave blagovremeno dostavljeni odgovor Izvršnog odbora Saveza.

Čitanjem "Pečata" lako se uočava da ovaj list nastoji da pruži svestrane usluge za unutrašnju upotrebu "narodnjačkom bloku", te je, pod plaštom lažnog levičarstva, sklon podsticanju međunacionalne suradnje, posebno u Vojvodini. To, najblaže rečeno, ne čine "Pečat" podobnim da prosuđuje ko su pravi a ko lažni antifašisti.

"Glas istine" odgovor Izvršnog odbora Saveza antifašista Srbije objavljuje u celosti, kao i otvoreno pismo koje je ovim povodom upućeno udruženjima novinara Srbije - UNS-u i NUNS-u.

Pošto su u "Pečatu" broj 6 od 28. marta ove godine, u tekstu "Lažni antifašisti", objavljene mnoge neistine o Savezu antifašista Srbije, u skladu sa Zakonom o informisanju, molimo da se u prvom narednom broju objavi naš odgovor.

Pre svega, netačna je konstatacija da "predstavnici SAFS-a nisu želeli da razgovaraju sa novinarom 'Pečata'". Istoga dana kada se javio, predloženo mu je da dođe na razgovor u prostorije Saveza antifašista Srbije a on je tražio da mu se odgovori istog časa daju telefonom. Pošto mu je rečeno da ozbiljna pitanja zahtevaju ozbiljan razgovor jer nije reč o anketi na koju se odgovara sa da ili ne, rekao je da će se još konsultovati u redakciji i javiti za desetak minuta. Javio se nije, a oglasio se tekстом kojim potvrđuje da mu razgovor nije bio ni potreban jer za proizvoljnost nisu ni potrebni relevantni izvori informacija.

Da je novinar "Pečata" nekim slučajem došao u prostorije Saveza i na licu mesta se uverio u kakvim uslovima Savez ostvaruje svoje aktivnosti, verovatno bi se i sam zastideo pred domaćim zadatkom ili ličnom namerom da od finansiranja Saveza pravi misteriju. Nije nikakva tajna da su prilozi članova, simpatizera i prijatelja, uz poneku donaciju za konkretne akcije, jedini prihodi Saveza iza koga ne stoje ni državni budžet, ni međunarodne fondacije, ni naklonost tajkuna, ni onih koji pare čuvaju na Kipru i nekim daljim ostrvima. Mesečna plata bolje plaćenih direktora firmi veća je od godišnjih prihoda Saveza te je potrebna bujna mašta da se siromaštvo iskoristi kao povod za demagoške insinacije. Suviše je providno nastojanje da se pravljenjem misterija tamo gde ih nema prikrije nespornost da se piše o stvarnim izvorima i tokovima prljavog a i krvavog novca. A bez otkrivanja tih izvora - isticanje postera Če Gevare kao levičarskog simbola više

ODGOVOR LISTU "PEČAT" AKO LAŽE KOZA, NE LAŽE ROG

je nego licemerno.

I priča "Pečata" o tome ko je programski i pravni sledbenik Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji, potpuno je neosnovana. Ko želi da proverava, za pravno nasleđe verodostojan tumač je Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu nadležno za registrovanje nevladinih organizacija, a za programsko - Statut Saveza antifašista Srbije dostupan autoru na sajtu koji je očigledno koristio, ali je izbegao da ga citira jer bi mu se u tom slučaju srušila čitava konstrukcija. Pritom, iz formulacije koju je upotrebio, vidi se da meša pojam ideje i institucije da bi na osnovu te konfuzije izveo krupan zaključak kako Savez antifašista Srbije manipuliše javnošću predstavljajući se kao "pravni naslednik ideje NOB-a". Savez jeste pravni naslednik Društva iz koga je proistekao a programski se vezuje za trajne vrednosti i tekovine NOB-a. Pritom sebe ne smatra jedinim i isključivim tumačem tih vrednosti. Naprotiv, ide mu u prilog ako je boraca za te vrednosti više a saraduje sa onima koji ih ne smatraju pukom muzejskom prošlošću već ih prihvataju kao putokaz i ohrabrenje za aktuelna suprotstavljanja svim retrogradnim pojavama i silama zla u našoj sredini. Poistovećivanje NOB-a sa KPJ (SKJ, novim Jugoslovenskim komunistima), što se čini u "Pečatu", ideološka je isključivost i nepravda prema NOB-u kao antifašističkom pokretu najširih narodnih masa, ali i prema komunistima koji su, u najtežim mogućim okolnostima, dokazali sposobnost da te mase okupe, konstruktivno usmere i povežu sa borbom progresivnog čovečanstva.

Beskrupuloznost autora prisutna je i u tvrdnji da se članovi Saveza antifašista Srbije "nisu uzbudili kada su poskidane table sa nazivima ulica koje su nosile imena velikana antifašističke borbe iz Drugog svetskog rata". Reagovanja Saveza na to više su nego brojna - Savez je čak dugo bio skoro jedini koji se tim povodom javno oglašavao, a šta je sve činjeno - zapisano je i u zborniku "Antifašistički narodnooslobodilački rat u Jugoslaviji i savremenost", izdanju našeg Saveza iz 2004. godine, strane 373-384, kao i u novijim reagovanjima povodom preimenovanja Bulevara AVNOJ-a i činjenice da u Beogradu ne postoje ulice sa imenima komandanata - njegovih oslobodilaca oktobra 1944. A ako je novinar mlad, pa nije zapamti, mogao je da pita glavnog urednika kako je i po čijem nalogu započet proces preimenovanja beogradskih ulica. Podsetićemo da je 24. jula 1991, dakle u vreme Slobodana Miloševića, Skupština Srbije svojom odlukom direktivno "preporučila" Skupštini grada Beograda i skupštinama opština širom Srbije da pokrenu inicijativu za izbacivanje iz naziva gradova, trgova i ulica "...imena odgovornih za pljačku privrede Srbije i višedecenijsku ekonomsku

politiku na štetu Srbije." Tada je na vulgaran način uklonjen Titov spomenik u Užicu, a u Beogradu je, čak i pre Tita, Lole Ribara i Moše Pijade, iz naziva trga najpre uklonjeno bratstvo i jedinstvo. To bi glavnim uredniku "Pečata" moralo da bude dobro poznato jer na nekadašnjem Trgu bratstva i jedinstva i danas stanuje institucija kojoj je često dolazio i dolazi u pohode. Nije se dalo primetiti da su ti, "istinski antifašisti" (po "Pečatovim" kriterijumima) tada javno reagovali zbog promene imena u adresi. Zar bratstvo i jedinstvo i Tito nisu veličine antifašističke borbe u II svetskom ratu..?

Više je nego tendenciozno kako "Pečat", valjda po nekadašnjem kineskom uzoru, slikom predstavlja "veliku četvorku srpskog antifašizma". Savez se bori za ravnopravnost naroda i njihovu svestranu saradnju i protiv je svake netolerancije na nacionalnoj, rasnoj i verskoj osnovi. Otuda je i ponosan na svoj multinacionalni sastav. No, takvo predstavljanje članstva Saveza kao i selekcija nevladinih organizacija za koje se kaže da Savez sa njima saraduje, kao da je to zabranjeno, izaziva neprijatne asocijacije da se, čak i danas, pribegava isticanju meta poput onih koje su prethodile egzekuciji Slavka Čuruvije i Ivana Stambolića. Osnivači Društva za istinu o antifašističkom NOB-u, to jest današnjeg Saveza antifašista Srbije, pamte kada su u "Politikinim" "Odjecima i reagovanjima", a i na RTS-u, veliki prostor dobijali zastupnici teza da im "ne treba dozvoliti da dišu beogradski vazduh"... Ivan Stambolić bio je jedan od naših osnivača i njemu je taj vazduh najbukvalnije uskraćen.

Ako novinar Igor Georgiev nije stigao sve to da zapamti, neka se raspita; ima ko zna, ne mora daleko da traži, čak mu ni telefon nije potreban. Isto tako, mogao bi da zaviri i u novinarski kodeks i da vidi šta je korektno citiranje i navođenje izvora. Kada se ne naznači kada je, kojim povodom i u kom tekstu ili govoru neko nešto rekao ili napisao, može se čitaocu poturati i ono što nije ili nije tako rečeno. Jedino tako moguće je da se našem Savezu pripiše privrženost NATO-paktu, što je više nego apsurdno. I gde se to i kad Savez "otvoreno založio za nezavisnost Kosmeta", što izričito tvrdi "Pečat"? Srećom, postoje pisani tragovi svih reagovanja Saveza i svih njegovih aktivnosti pa se sve može isterati na čistac.

I, na kraju, mora se postaviti pitanje - zašto takav tekst i u čemu je nesporazum. Da bi se to razjasnilo, neophodno je utvrditi šta ko podrazumeva pod fašizmom i da li ga prepoznaje samo u prošlosti i samo kod drugih, ili i danas i u našoj neposrednoj stvarnosti. No, pitanje je da li o tome vredi raspravljati sa onima koji bi pre da vade trun iz tuđeg oka, i to zajedno sa okom, no balvan iz svoga.

OTVORENO PISMO UDRUŽENJU NOVINARA SRBIJE I NEZAVISNOM UDRUŽENJU NOVINARA SRBIJE

KAKO SE BRANITI OD SILEDŽIJA

Poštovani predstavnici sedme sile, Podržavamo Vaša nastojanja da se novinari, odgovorni poslenici javne reči, zaštite od pritiska koji se na njih, čak i najgrublji sredstvima, vrše iz političkih pa i tajkunskih krugova. Za ozdravljenje društva više je nego neophodno da se do kraja rasvetle svi zločini pa i učinjeni nad novinarima. Ako se ne kazne naručioc i počinio ubistava i napada na život kao

28. marta ove godine, objavio je o Savezu antifašista Srbije mnoge faktografske netačnosti i izrekao teške paušalne kvalifikacije i proizvoljne tvrdnje. U skladu sa Zakonom o informisanju, i glavnom i odgovornom uredniku obratili smo se sa zahtevom da se objavi naš odgovor ali to nije učinjeno ni posle dva meseca. Znamo koliko traju i kako teku sudski postupci ako se zadovoljenje

Način na koji su u "Pečatu" (slikom, naslovom i legendom) predstavljeni pojedini članovi (a i nečlanovi) Saveza antifašista Srbije, kao i selekcija u izboru nevladinih organizacija za koje se kaže da Savez sa njima saraduje, kao da je to zabranjeno, izaziva neprijatne asocijacije da se, čak i danas, pribegava isticanju meta poput onih koje su prethodile egzekuciji nad Slavkom Ćuruvijom i Ivanom Stambolićem. Osnivači Društva za istinu o antifašističkom NOB-u - današnjeg Saveza antifašista Srbije, pamte kada su u "Politikinim" "Odjecima i reagoivanjima", pa i na RTS-u, veliki prostor dobijali zastupnici teza da im "ne treba dozvoliti da dišu beogradski vazduh"... Ivan Stambolić bio je jedan od tih osnivača i njemu je taj vazduh najbukvalnije uskraćen.

Metodom istrgnutih rečenica, tvrdnjama za koje se ne navodi izvor, direktnim neistinama i faktografskim netačnostima čitaocima je poturena manipulacija o našem Savezu, stavljena pritom i u funkciju podsticanja nacionalne netrpeljivosti. Kako, u datim okolnostima, sprečiti ili bar umanjiti njena pogubna dejstva? Uvereni smo da nam odgovor duguju i novinarska udruženja, te Vam se zato i obraćamo ovim pismom. Ne samo zbog nas već i zbog drugih, a u interesu digniteta novinarske profesije i stvarnih demokratskih odnosa u sferi javnog informisanja.

PS

U prilogu Vam dostavljamo i kompletni odgovor koji smo uputili urednicima lista "Pečat"

POMOGLI SU SAVEZU I "GLASU ISTINE"

Pd prethodnog broja "Glasa istine", svojim prilogima aktivnostima Saveza i izlasku lista doprineli su:

Marko Vrhunec, Miodrag Đorđević, Aleksandar Sekulović, Anton Lah, Alija Veizagić, Radovan Pantović, Mara Naceva, Mina Kovačević, Alojz Govednik, Mirko Ivančić, Zarija Stojović, Miljan Radović, Ilija Radaković, Zvonko Štaubringer, Vitomir Sudarski, Josif Strunjaš, Jela Kadenić, Marija Todorović, Milan Timotić, Ante Damić, Goran Despotović, Milenko Marković, Sead Hadžović, Radoslav Ratković, Zorica Tomašević, Žika Stojišić, Radoslav Đerić, Milka Jakić, Sidonija Krajnović, Milomir Petrović, Ljubica Minić, Dušan Marinković, Gojko Brajović, Milutin Todorović, Jovan Žarković, Blažo Mandić, Nikola Kmezić, Branko Pavićević, Srba Manojlović, Vuk Dragašević, Jelena Stupar, Vesna Atijas Babić, Tugomir Džalto, Mile Mileusnić, Đorđe Radosavljević, Vera Marković, Senka Đonlagić, Dušanka Šukrija, Stole Jovanović, Dane Dmitrašinović, Slobodan Rakočević.

najveću vrednost, teško da će se i čuti vapaji za uvažavanje osnovnih kulturno-civilizacijskih standarda u obavljanju novinarskog posla.

Odnos prema novinarima i novinarskoj profesiji jedan je od pokazatelja razvijenosti demokratije u društvu. Otuda se nadamo da se Vaša borba za zaštitu novinarskog integriteta neće svesti u staleške okvire. Ona mora da postane deo najšireg demokratskog fronta za slobodu ličnosti, govora i stvaralaštva. Ali, nije dovoljno da se integritet novinara i medija brani samo od napada koji dolaze spolja, izvan same profesije. Istovremeno se mora sačuvati i od novinara, medija, njihovih vlasnika i osnivača koji beskrupulozno krše osnovna profesionalna pravila i moralna načela.

Suočeni smo sa poplavom medija koji slobodu izražavanja koriste kao izgovor za srozavanje novinarstva ispod svakog kulturno-civilizacijskog nivoa. Dosta je i onih koji civilnom sektoru u globalu posvećuju manje pažnje nego minornim političkim akterima i grupacijama, a u nizu konkretnih slučajeva prema mnogim nevladinim organizacijama ponašaju se sa nipodaštavanjem. Takav odnos Savez antifašista Srbije može da ilustruje i sopstvenim iskustvom.

List "Pečat" (osnivač i izdavač Preduzeće za usluge, unutrašnji i spoljnotrgovinski promet "Naš pečat", a.d, direktor i glavni urednik Milorad Vučelić, odgovorni urednik Aleksandar Vulin) u broju broj 6 od

u ovakvim slučajevima potraži pred sudom. Za vođenje sudskog spora nemamo ni materijalnih mogućnosti.

Kako, dakle, da pred javnošću spere mo ljagu koja je sračunatim insinucijama naneta našoj organizaciji i članstvu? lako smo organizacija koja, gotovo u celosti rad zasniva na članarini i prilozi članstva, čitaocima "Pečata" sugerise se utisak kao da pripadamo onima koji kriju pare na Kipru ili nekim daljim ostrvima, ili da dobijamo sredstva kao plaćenici nekih mračnih zavereničkih sila.

ČLANARINA ZA 2008 - 500 DINARA

Godišnja članarina za 2008. godinu iznosi **500 dinara**, a za učenike i studente i dalje je - 100 dinara. Zbog izuzetno teškog materijalnog položaja organizacije izuzetno je značajno da članovi redovno plate članarinu, čime potvrđuju pripadnost Savezu i doprinose njegovoj egzistenciji. **Članovi čije je materijalno stanje nepovoljno simboličnom uplatom mogu da potvrde status člana.**

Članarina se može uplatiti neposredno, u prostorijama Saveza, ili na žiro-račun:

3 5 5 - 1 0 1 9 1 9 4 - 8 3

Vojvođanska banka A.D. Novi Sad, - Filijala Beograd

Naziv: Savez antifašista Srbije, Beograd

Članovi, prijatelji i simpatizeri Društva mogu na isti način da uplate i svoje dodatne priloge.

Besplatno dostavljanje "Glasa istine" i popust pri kupovini svih izdanja Društva - svojevrsni su povraćaj članarine i priloga.

Sve članove koji mogu da pomognu u uspostavljanju veze sa potencijalnim sponzorima aktivnosti Saveza antifašista Srbije ili imaju druge mogućnosti za materijalnu podršku, Izvršni odbor moli da se jave neposredno, pismom ili na telefon (011) - 243-07-43, svakog radnog dana od 10 do 14 časova.

SONJA LOKAR O NEOLIBERALIZMU I DANAŠNJOJ LEVICI

ŠTA STVARA USLOVE ZA NOVI FAŠIZAM

Sonju Lokar ne treba posebno predstavljati. Njene suze, dok je svojevremeno napuštala XIV kongres Saveza komunista Jugoslavije, postale su simbol tuge za državom koja će se raspasti na najtragičniji način - uz velike ljudske žrtve i stradanja. Slovenačka političarka iz vremena socijalizma i SFRJ, danas je samo formalno penzioner. I dalje je višestruko politički aktivna. Poslanik je Socijaldemokratske partije u slovenačkom parlamentu, predsednica radne grupe za jednakost polova (Gender Task Force - GTF), u okviru Pakta o stabilnosti...

Nedavno je zagrebačkoj novinarki Tatjani Gromači dala intervju iz koga "Glas istine" prenosi one delove koji se odnose na neofašizam i današnju levicu. Razume se, pitanje o već pomenutim suzama bilo je neizbežno a Sonja Lokar je, naglašavajući da političke elite u državama nastalim na tlu bivše SFRJ ne uočavaju značaj položaja žene u una-pređivanju demokracije, odgovorila:

● Da, obično me novinari pitaju zašto sam plakala i jesu li žene mogle sprečiti krvavu verziju kraja Titove Jugoslavije. Očito sam tada šestim čulom znala da je rat neizbežan. Proučavajući posle položaj žena u tom našem delu sveta kojem je pretio rat, otkrila sam da je u svim novonastalim nezavisnim državama procenat žena u parlamentu od, u proseku, 26 odsto 1990. godine - pao ispod pet odsto. Smešno je tvrditi da smo mi žene rođene mirotvorke i da manje nasledimo velikim vođama, ili da nam je teže nego muškarcima isprati mozak nacionalističkim ideologijama, ali je činjenica da nismo pitane, da nismo odlučivale o ratovima. Slabo se zna da smo mnoge od nas levičarki iskreno pokušavale sprečiti rat i posle 1990. smo organizovale mirovne pokrete u kojima je protiv rata demonstriralo i više od stotinu hiljada ljudi, na primer na ulicama Sarajeva 1992. Naše aktivistkinje, studentkinje medicine, prve su poginule kad su nacionalisti otvorili paljbu u toku miravnih demonstracija u Sarajevu! Najveće žrtve u ratnom raspadu Jugoslavije bile su upravo žene, deca i stariji, pa su žene definitivno shvatile da političkim angažmanom iz temelja moraju promeniti tu agresivnu i konzervativnu "mušku politiku".

Levica s neoliberalizmom u makroekonomiji bilo je jedno od sledećih pitanja, a Sonja Lokar je rekla:

● Svet je na ogromnoj prekretnici. Ekologija, prestrukturiranje svetskih političkih aktera, upitni odnos Evrope prema

demokratiji i građanima, sve se naglo menja. Američka država se ne bavi podsticanjem solidarnosti ljudi oko ideja, nego razvija ideologiju da svako sam mora da postane sposoban za brigu o sebi... Dok Evropa smatra da je servis građana i da mora da brine o zaposlenosti i zadovoljstvu građana. Sindikat u Americi ne znači gotovo ništa. Ali i Evropi preti pritisak promena te svojevrsna amerikanizacija pod naletom gramzivosti transnacionalnih kompanija i dampinške konkurencije rada iz razvijajućih, novih velesila - Indije, Kine, Koreje, te prodora obespavljenih iz Afrike, zatim zbog najezde jeftine radne snage iz nekadašnjih socijalističkih država.

U svemu tome levica se ne snalazi jer više ne funkcioniše ono na šta je do juče računala. Oslabljene su nacionalne države, sindikati, klasična industrijska radnička klasa se neverovatno stanjila, a intelektualci su se prodali kapitalu. I čime da radi levica? A nikad nije bila potrebija, jer srednja klasa se oseća totalno preplašeno, u panici, izgubila je ono što je dobila posle II svetskog rata - stabilnu socijalnu državu, stabilni radni odnos, radnička prava, slobodu govora, slobodu udruživanja, a nedohvatljivi su joj nevidljivi moćni akteri toga procesa. Ozbiljan proces osiromašenja srednje klase i gubitak svega na što se bila navikla, rađa i širi ksenofobiju, traži velikog vođu spasitelja - jednostavno, to su zreli uslovi za novi fašizam.

Internacionalizovani kapital ne bira sredstva u slamanju snage zaposlenih, a crkva se priključila najezdi kapitala kako bi zgrabila što veći komad i novca i vlasti za sebe. Obezglavljena levica ponavlja stare mantre što u novim uslovima nije od pomoći. Nudi dijalog, solidarnost, saradnju i decentralizaciju, aktivno građanstvo i participativnu demokratiju, ali sve na nivou razgovora unutar nacionalne države. Još nije sposobna te koncepte podići na nivo globalizovanog sveta. Nije sposobna ujediniti levicu ni u Evropi. Previše smo različiti. Pogledajte kakve su to ogromne razlike, od **Tonija Blera** jučerašnjeg, pa recimo do švedskih socijaldemokrata, ili španskih... pa ovih naših koji su u stvari polu-neoliberalistička levica. Kakva ti je to levica s neoliberalizmom u makroekonomiji!?

Odgovor Sonje Lokar na pitanje - da li današnja levica suviše čuti o aktuelnim problemima - glasi:

● Ja ne mislim da levica čuti, ali ona govori ili stvari koje je već rekla, ili govori stvari koje nisu dovoljno jake da bi

povukle socijalnu maštu većine. A bez takve mašte, bez zajedničkog sna o istinskoj socijalnoj pravdi i slobodi, ne mogu se praviti veliki iskoraci. Zato se tapka u mestu, u okviru tog neprikosnovenog neoliberalnog koncepta. Zašto bi ljudi glasali za nas ako već glasaju za neoliberalne? Oni onda hoće prave neoliberalne, a ne nas, poluliberale.

U tom kontekstu Sonja Lokar je govorila i o konkretnim događanjima u Sloveniji:

● Izbrisati jednim gestom skoro dvadeset hiljada ljudi, oterati jednu romsku porodicu sa zemlje koja je njihovo vlasništvo, a da oni do dana današnjeg nisu našli svoj novi dom, dozvoliti da se u jednoj predsedničkoj kampanji širi govor mržnje prema drugima, prema homoseksualcima, prema Romima, prema "izbrisanim" - to ne odlikuje jednu modernu demokratsku državu, to nisu greške, to su ogromne stvari. Kad nagrne rulja da linčuje romsku porodicu, ne može policija da kaže: "Preselićemo ih". To je kraj pravne države. Znači, imamo ozbiljne probleme, uz sve to što ekonomski napredujemo. Onda imamo probleme sa slobodom medija, pa s mešanjem crkve u sve i svašta. Crkva se bogati denacionalizacijom u naturi. A sve što crkva radi je kao za dobrobit društva, naplaćuje to iz državnog budžeta iako je ustavnom klauzulom odvojena od države.

Osećaj odgovornosti za pogreške u komunizmu neke naše ljude tera na nepotrebne ustupke. Zašto bi mlade generacije levičara bile odgovorne za "grehove" naših očeva, koji su tada verovali da je to jedino pravilno. Ne bežim, moramo snositi odgovornost za stare greške, ali još više moramo paziti da danas ne pravimo svoje, nove.

Veoma me raduje što je u Sloveniji sve vidljiviji i što jača demokratski otpor u civilnome društvu protiv politike sadašnje desne vladine koalicije, u prvom redu njene strategije potpuno nepotrebne rasprodaje slovenske ekonomske baze strancima, njene strategije neoliberalne reforme poreske politike i potpuno bezglave privatizacije javnoga zdravstva i školstva. Predsednički izbori i poništenje vladinoga zakona o privatizaciji osiguravajućeg društva "Triglav" putem referendumu, pokazali su, da skoro 70 posto birača ne prihvaća takvu politiku, a deseci tisuća demonstranata - radnika, studenata i penzionera u Ljubljani potvrdili su da Slovenija ozbiljno traži istinski demokratsku i socijalno pravedniju političku alternativu.

JABLANICA I MOSTAR - IZVEŠTAJ SA LICA MESTA

BILI SMO NA SLOBODNOJ TERITORIJ

Tokom II svetskog rata u gradovima je bio okupator sa svojim slugama. Vladali su strah, napetost, osećanje prisutnosti zla. Za svakog antifašistu postojao je jedan san, jedna želja, jedna težnja - **slobodna teritorija!** To je značilo biti u stalnoj opasnosti, izložen stalnom naporu, ali biti svoj među svojim, govoriti slobodno. Disati slobodno. Neprocnjivo i ničim zamenljivo osećanje slobode!

Nas četvoro antifašista iz Srbije, iz Saveza antifašista Srbije i Antifašističke akcije Novog Sada bili smo u Bosni i Hercegovini. Prisustvovali smo jednom skupu, imali desetine susreta i spontanih druženja. I, naš zajednički zaključak bio je jednoglasan i nedvosmislen:

BILI SMO NA SLOBODNOJ TERITORIJ!

Pre polaska, dobronamerni (i oni drugi) upozoravali su nas: te, neugodno je sa BG-tablicama, možda je bolje autobusom, te ima raznog sveta, te nemojte ekavski... S obzirom na moje ne baš malo iskustvo u prelazanju barijera, bio sam slobodan da mladim saputnicima dam jedan savet:

SVE ŠTO STE U SRBIJI ČULI O BOSNI - ODMAH ZABORAVITE!

Nisu mogli da poveruju na reč. Ali, nije im dugo trebalo da se i sami uvere.

Glavni razlog našeg dolaska bila je **centralna proslava 65. godišnjice bitke na Neretvi** koja je održana u Jablanici. Bio je to impresivan skup u ovom Malom mestu na Neretvi.

Gosti i učesnici pristigli su sa raznih strana: iz Splita su došla tri puna autobusa, iz Makarske dva, iz Tuzle tri, Travnik dva, Sarajeva sedam. Zatim autobusi iz Lukavca, Živinica, Zavidovića, Žepča, Maglaja, Srebrenika, Jajca, Bihaća, Gradačca, Gračanice, Vareša, Kaknja, Breze, Goražda, Bugojna, Viteza... Koliko sam mogao da ustanovim, najmanje mesto koje je imalo svoj autobus su Vodice kod Šibenika. Bio je autobus iz Zagreba. Brojni predstavnici Crne Gore. Iz Sarajeva je organizovan specijalni voz. Republika Srpska bila je predstavljena jednim autobusom iz Banja Luke. Iz Srbije, koliko sam mogao da ustanovim, bili smo nas četvoro plus dva pozdravna telegrama. Malo li je od srpskog antifašizma?

Sve u svemu, oko sto autobusa i sigurno preko pet hiljada ljudi.

Bilo je tu pripadnika svih generacija: preživeli borci, sredovečni ljudi, omladina. Mnogi su povelu decu i unuke. Došli smo da odamo počast palim žrtvama u borbi protiv fašizma - prema ustaljenoj tradiciji, s mosta su bacani karanfili u zelenu Neretvu. Pevale su se neke stare pesme i obilazila neka stara mesta. Svi su se družili sa svima, pričali stare-nove priče i razmenjivali kontakte.

Ali, još jedna stvar dovela nas je tamo i povezala u zajednicu. Za neke, danas sre-

dovečne, bilo je to sećanje na vreme mira, zajedništva i prosperiteta. Vreme bratstva i jedinstva, vreme bez socijalnih razlika, bez segregacije. Vreme kad smo bili poštovani i kao zemlja i kao ljudi. I kad smo se međusobno poštovali. Lebdelo je u vazduhu zajedničko pitanje koje je glasno postavio jedan Tuzlak: kako je to moglo da se desi našoj Jugoslaviji?

Nije to samo nostalgija. To je jedna i ista vera u osnovne ljudske vrednosti, u ravnopravnost, toleranciju i zajedništvo. Vera koja nije pokolebana otrovnom propagandom mržnje i jezivim zločinima. Naprotiv! Sve to što se desilo, samo nas je učvrstilo u izvesnosti da smo u pravu!

Za nas, bio je to veliki i lep skup. Za NAS koji smo za otvorenost i dobru volju. Kako kaže jedan grafit u Mostaru: **svi različiti - svi jednaki!** Solidarnost, tolerancija, dobra volja, mir, napredak. Može se ovo slobodno shvatiti kao definicija antifašizma. Mi smo jednostavno običan svet, ništa više ni manje od toga. I upravo zato antifašisti.

Za to kratko vreme upoznali smo mnogo ljudi i čuli mnogo priča. Teških, ponekad potresnih, ali sad smo mnogo veći optimisti nego pre. Samo jedan primer: upoznao sam i Rašida, profesora iz Travnik. Ispričao mi je da antifašistička organizacija Travnik ima preko 300 članova, od kojih je bar 40 mlade od 20 godina. Ne bez sete, pomislio sam na Srbiju i na tešku i, nažalost, prilično neuspešnu borbu koju vodimo protiv sistemske indoktrinacije mladih. Naravno, setio sam se izreke:

TEŠKO ZEMLJI KOJA BOSNE NEMA!

Prethodno veče i noć proveli smo u Sarajevu, a posle skupa otišli smo u Mostar. I Sarajevo i Mostar su gradovi-heroji, gradovi koji su teško stradali, ali koji su uspeli da sačuvaju svoju dušu. Mesta u kojima je istina očigledna, tako reći, visi u vazduhu, gde padaju u vodu sve laži i manipulacije kojima nas zasipaju dvadeset godina. I Sarajevo i Mostar, a i mnoga druga mesta, zaslužuju da se o njima piše mnogo i da se njihova istina širi i prenosi

Mostar je na nas ostavio najdublji utisak. Taj prelepi grad i danas je sav u ruševinama. Kroz prozore stambenih zgrada, nekad posebno lepih robnih kuća i javnih građevina, danas raste drveće smokava. Najčešći saobraćajni znak je "OPASNOST OD RUŠENJA! ZABRANJEN PRILAZ I PARKIRANJE VOZILA!"

Tri stvari su u Mostaru očigledne:

Rane.

Život.

I duh.

Zidovi mostarskih ruševina prepuni su živopisnih grafita koji slave život, zajedništvo, toleranciju. Prepuni su crvenih zvezda petokraka. Navijači Veleža, bivši "Rođeni",

sad su "Red Army". Zatim, tu su Anti U Crew, NF.. Glavna ulica u Mostaru zove se, naravno, **ULICA MARŠALA TITA**. Isto kao i glavna ulica u Sarajevu (znam da ima onih u Srbiji koji to ne znaju). Kao što ne znaju da je Ulica maršala Tita "očišćena" iz Beograda početkom devedesetih prošlog veka, zajedno sa Trgom bratstva i jedinstva i ostalim "antisrpskim ujdurmama". "Očišćene" su jer se Srbija spremala da pošalje generala Perišića, "viteza od Mostara" i potonjeg cenzurnog člana DOS-a, da uništi Mostar. Posle njegovog neuspeha, poslali su sa druge strane generala Praljka da završi posao

Bio sam u klubu mostarskog SDP-a, gde (treba li uopšte pominjati) visi Titova slika, i razgovarao sa ljudima. Kažu, napali su nas četnici i ustaše. Petinu rušenja završili su četnici, četiri petine ustaše. Nisam morao ni da pitam "a koji ste vi". Lepo piše na grafitima:

MOSTAR RAJI!

U Mostaru je istina očigledna na svakom koraku preporučujem svima koji su otvorenog duha da odu u Mostar i tamo na licu mesta testiraju svoja uverenja. A istina je jednostavna:

Zajedništvo i tolerancija je postojalo i bilo snažno. I osamdesetih. Neprijatelji nisu imali šanse ni sa antikomunističke građanske platforme; zato što je građanima bilo relativno dobro; ni sa nacionalne - zato što je zajedništvo postojalo i što oni "drugi" stvarno nisu bili ugroženi. Zato su nacionalisti, lažni komunisti i antikomunisti stvorili čvrstu koaliciju i otpočeli žestoku kampanju obasipajući narod najfantastičnijim lažima. Da bi se stvorili uslovi za rat, zločine, otičinu. Da bi se na nesreći miliona ljudi obogatili pojedinci

U Mostaru smo odseli - bili primljeni u omladinskom centru "Abrašević". To jest, u onom delu ruševina centra koji je osposobljen za funkcionisanje. U prizemlju je sala provizorno prilagođena za muzičke hepeninge, koja funkcioniše i kao disko klub. Sve krato omladinom neopterećenom bilo kakvim nacionalnim, verskim ili seksualnim predrasudama.

Na gornju površinu podignuto je nekoliko limenih kontejnera poput onih u kojima stanuju radnici na građevinama. Imali smo čast da u jednom od tih kontejnera budemo primljeni od jednog Albanca sa Kosova.

Kada se pogleda sa terase, na sve strane kuće bez prozora i krovovi iz kojih raste drveće...

Mostar - jedan život, ranjen, ali zdrav i lep u duši, i pun duha, humora i topline. Zato smo nas četvoro, kad smo se vratili u Beograd, jednoglasno zaključili: vратиćemo se. Do tada:

Pozdrav Mostaru!

Respekt Carini! (legendarni kvart u Mostaru, za one koji ne znaju).

Smrt fašizmu, drugovi!

Goran DESPOTOVIĆ

CRNA GORA

ČETVRTI KONGRES SUBNOR-A

Čast mi je i zadovoljstvo da iskažem poštovanje borcima i sljedbenicima antifašizma, članovima organizacije koja kroz šest decenija postojanja neguje trajne vrijednosti narodnooslobodilačke borbe, afirmišući antifašizam kao vječno dobro čovječanstva - tim rečima predsednik Crne Gore Filip Vujanović pozdravio je IV kongres SUBNOR-a Crne Gore održan sredinom aprila ove godine.

Vujanović je tom prilikom SUBNOR-u Crne Gore uručio Orden crnogorske zastave prvog stepena naglasivši simboličku vrednost činjenice da se prvo odlikovanje obnovljene nezavisne Crne Gore dodeljuje upravo organizaciji boraca i antifašista.

Kongresu su prisustvovali i crnogorski premijer Milo Đukanović, predsednici opština Crne Gore, kao i delegacije antifašističkih organizacija iz Slovenije, Bosne i Hercegovine, Srbije, Hrvatske, Makedonije i Albanije.

Savez antifašista Srbije na kongresu su predstavljali predsednik Radoslav Ratković, potpredsednici Radovan Pantović i Miljan Radović i više drugih članova koji su istovremeno i pripadnici SUBNOR-a Crne Gore.

Predsednik SUBNOR-a Crne Gore Andrija Nikolić ovom prilikom je, pored ostalog, istakao:

- SUBNOR Crne Gore budućim generacijama ostavlja u nasleđe samo istinski važne tekovine koje pokreću osjećanja časti i dužnosti, slobode i ravnopravnosti ljudi i nacija, tekovine po kojima nas prepoznaju Evropa i čovječanstvo.

STALNI FORUM ANTIFAŠISTA JADRANSKO- JONSKE REGIJE

SUBNOR Crne Gore, preko svojih predstavnika, učestvuje u radu Stalnog foruma antifašističkih i partizanskih udruženja Jadransko-jonske regije.

Ovu asocijaciju čine organizacije boraca svih većih gradova koji se graniče sa morem. Osnovana je pre sedam godina u Ankoni kao institucija međunarodne zajednice. Višestruka je njena aktivnost u odbrani istorijske istine o antifašističkom ratu, u borbi protiv pojava neofašizma kao i u razvijanju antifašističke kulture među mladima.

U stalnom forumu jadransko-jonske regije, SUBNOR Crne Gore najpre je zastupao Ljubo Sekulić a potom je sa mandatom na dve godine delegiran Radoje Pajović. Predviđeno je da se sle-

deća sednica skupštine ove asocijacije održi u Crnoj Gori.

UDRUŽENJE GRAĐANA "JOSIP BROZ TITO"

Udruženje građana "Josip Broz Tito", čije je sedište u Titvu, počinje da radi na čitavoj teritoriji Crne Gore.

Kako ističe njegov predsednik Slobodan Vujović, pored obeležavanja značajnih datuma iz Titovog života, udruženje će nastojati da se stvori istoimeni fond namenjen školovanju dece iz radničkih porodica. Baviće se i prikupljanjem i obradom naučno-stručne literature, organizovanjem stručnih skupova o Titu i njegovom delu, objavljivanjem odgovarajućih publikacija i idejnom zaštitom izvornih suvenira sa Titovim likom.

BOSNA I HERCEGOVINA

SPOMEN-KNJIGA TUZLANSKIH BORACA

U izdanju Saveza boraca a pod uredništvom Mirsada Bakalovića, u Tuzli je objavljena "Spomen-knjiga tuzlanskih boraca NOR-a i žrtava fašističkog terora 1941-1945". Pripremana više godina, bila je još osamdesetih priređena za štampu ali je zbog novih tragičnih ratnih zbivanja čekala skoro dvadeset godina da bi tek nedavno ugledala svetlost dana. Knjigom je obuhvaćeno 889 aktivnih boraca i saradnika NOP-a i 586 žrtava fašističkog terora iz grada i okoline. Za borce i

aktiviste date su kraće biografije a za žrtve terora osnovni biografski podaci.

S obzirom da je Tuzla oslobođena još u oktobru 1943. godine, iz grada i okoline u jedinice Narodnooslobodilačke vojske otišlo je u to vreme više stotina ako ne i hiljada dobrovoljaca. Formirane su nove brigade i divizije. Posle 40 dana slobode, u novembru 1943. nastupilo je povlačenje iz Tuzle. S partizanskom vojskom pošao je i veliki broj civila, što je znatno uvećalo broj poginulih u toku dve naredne ofanzive - šestoj i sedmoj, koje su naročito pogodile Istočnu Bosnu.

Iako se ova knjiga pojavljuje sa velikim zakašnjenjem, njeno objavljivanje je dokaz da se antifašistička tradicija u Tuzli poštuje i u današnje vreme. Izvanredna slika Ismeta Mujezinovića "Oslobođenje Tuzle" na koricama daje knjizi posebnu likovnu vrednost.

V.M.

TOLERANCIJE IMA I NEMA

Većina građana ispoljava versku toleranciju i spremnost za prihvatanje "onih drugih". Međutim, u osnovi je izraženo nepoverenje prema drugim konfesijama, težnja ka verskoj homogenizaciji i shvatanje da je pojedinac sigurniji ako živi u sredini u kojoj većinu čine pripadnici njegove religije.

To su osnovni zaključci istraživanja koje su u oba entiteta BiH, na uzorku od 3.014 punoletnih građana, sproveli profesor socijalne psihologije dr Dragoljub Krneta i sociolog Zlatiborka Popov-Momčinović, dok je nosilac projekta i monografije "Religijska tolerancija građana u BiH" - Fondacija Fridrih Ebert.

Autori istraživanja naglašavaju da istra-

MULTINACIONALNO UDRUŽENJE BOSANACA I HERCEGOVACA U BEOGRADU PODRŠKA EVROPSKOM PUTU

Članovi Multinacionalnog udruženja Bosanaca i Hercegovaca u Beogradu sudbinski su zainteresovani da na narednim izborima u Srbiji pobeđe demokratske snage koje su opredeljene za evropske integracije. Oni svesrdno podržavaju napore usmerene u tom pravcu, kako u Srbiji, tako i u njihovoj matičnoj BIH. Uvereni su da će bržim približavanjem i konačno ulaskom Hrvatske, Srbije i BIH u EU splasnuti postojeći antagonizmi Srba, Hrvata i Bošnjaka, da će to istovremeno doprineti jačanju građanske svesti i potrebi razvoja dobrih međuljudskih odnosa. To se posebno odnosi na BIH, gdje su ti antagonizmi glavna smetnja njenom normalnom funkcionisanju kao celovite države. U tom pravcu od presudne važnosti je uticaj Srbije na njene sunarodnike u BIH.

S tim u vezi, neophodno je da posle bezbroj upozorenja međunarodnih faktora konačno prestane povezivanje problema Kosova sa BIH i navodnog prava RS na referendum o njenom samoopredeljenju i odvajanju od BIH. To bi značilo realizaciju miloševićevsko-karadžićevske ratne politike o stvaranju svesrpske države uključivanjem dela teritorije BIH, čime bi neminovno došlo do njenog raspada. BIH je međunarodnopravni subjekt priznat Dejtonskim sporazumom i nema nikakve veze sa statusom Kosova. Treba ceniti činjenicu da je BIH zauzela stav da se status Kosova reši na osnovu dogovora između Beograda i Prištine, te da će BIH biti poslednja koja će priznati nezavisnost Kosova, "ako ga ikada prizna". Takav stav doprinosi boljem međusobnom razumevanju i poboljšanju međudržavnih i međunacionalnih odnosa. Srbija bi mogla i trebalo bi da uzvрати svojim postupcima koji će olakšati BIH u rešavanju njenih problema, pre svega uticajem na svoje sunarodnike da prihvate BIH kao svoju državu i da svoja životna pitanja rešavaju u zajednici s drugim narodima koji u njoj žive.

živanje ima karakter snimka stanja u određenom vremenskom periodu, te da je tolerancija prema drugim konfesijama podložna promenama i uslovljena političkim, ekonomskim, međunarodnim uticajima i opštim društvenim momentom. S obzirom da se u BiH osećaju posledice rata, BiH je prostor u kome se istovremeno mešaju tolerancija i netolerancija, a društvena klima je takva da vodeće političke ličnosti formiraju "sliku" u kojoj se gotovo ne može očekivati religijska tolerancija prema pripadnicima drugih konfesija. Entitetski lideri i zvaničnici već više godina prikupljaju političke poene podgrevajući nacionalne i verske tenzije.

No, ima i pozitivnih primera. U Sarajevu deluje Internacionalni multireligijski i interkulturni centar (IMIC) čiji je osnivač i direktor poznati bosanski franjevac fra Marko Oršolić. Ovaj centar poznat je kao "simbol svih vera", a njegov direktor kaže:

"U Jevrejskoj opštini u Sarajevu osnovali smo centar koji iznad svega ima cilj - nikome ne dozvoliti da ljude dijeli po vjeri. Po vjeri se možemo razlikovati i to je legitimno, ali se ne možemo dijeliti. Ko na Balkanu vjerom dijeli, taj je ubojica ili priprema međusobno istrebljenje. Moramo raditi na tome jer vjerske zajednice u cijeloj Jugoistočnoj Evropi nisu u stanju da same nadvladaju svoje konzervativizme i mnoge druge probleme nagomilane stoljećima. Vjerske zajednice moraju u današnjem modernom vremenu i na ovom geopolitičkom prostoru odgovoriti na ulogu vjere u II svjetskom ratu, u ovome ratu, kao i o ulozi vjere u funkcioniranju društva. Iskreno i pošteno i iznad svega samokritično.

"NEZAVISNE NOVINE" O FAŠIZACIJI

Banjalučke "Nezavisne novine", povodom diskusija u državnom parlamentu o predlogu da se zakonom zabrani rad profašističkih organizacija, konstatuju da su parlamentarci koji su protiv toga u stvari - za slobodnu delatnost fašizma. Zakonom se, ističe se u ovim novinama, neće ukinuti fašizacija bosanskog društva ali bi se to društvo barem iskazalo kao anti-fašističko, što je i danas aktuelno u čitavom svetu. A počinioci profašističkih vandalizama zapravo su samo đaci tih skupština koji odbijaju da se fašistička delatnost stavi u zakonske okvire.

U tom kontekstu podseća se da mnogi profesori, posebno oni iz humanitarnih disciplina, upozoravaju na stravičan raskorak u nastavnim programima, pri čemu je nastava književnosti - reprodukcija isključivog nacionalizma, a nacionalizam je predvorje fašizma. U tim BiH programima nastave

književnosti, nigde nema mesta za pisca Jevreja, Poljaka, Bugarina, Roma...

Iz programa hrvatskog jezika i književnosti izbačeni su, pored ostalih: Raičković, Hozić, Radović, Dobrica Erić, S.M. Ljubiša, Branko Miljković, Izet Sarajlić, Nerkezi, Vuk Karadžić, Branko Radičević, Đura Jakšić, Laza Kostić, Laza Lazarević, Čorović, Matavulj, Sijarić, Sušić...

U bošnjačkom programu nema: Raičkovića, Ljubiše, Miljkovića, Franje Jukića, Desnice, Vuka Karadžića, Branka Radičevića, Stanka Vraza, Preradovića, Jakšića, Lazarevića, Kostića...

U programu srpskog jezika i književnosti nema: Desnice, Preradovića, Kaštelana, Marinkovića, Izeta Sarajlića, Sijarića, Sušića, Seliškara, Hozića, Jakova Jurišića, Šime Ešića, Alije Isakovića, Franje Jukića...

Postavlja se pitanje kakvi će to na kraju biti svršeni učenici koji ništa neće znati o piscima iz svog komšiluka. A to, zaključuju "Nezavisne novine", vodi ne samo ka postulatima nekog davno prošlog vremena, nego se sve više udaljava od modernog doba, od ideje sveta kao globalnog sela...

MAKEDONIJA

KONGRES TITOVIH LEVIH SNAGA

Ovog proleća u Skoplju je održan prvi kongres "Titovih levih snaga". "Za mene Tito mnogo znači" - ističe Slobodan Conev, jedan od učesnika na kongresu. Conev je sa 17 godina bio nosilac Titove štafete i tvrdi da je poslednji nosilac ove štafete iz Makedonije.

Na kongresu se vijorila jugoslovenska zastava sa petokrakom, a učesnici kongresa su nosili simbole koji podsećaju na Titovo vreme i socijalističku Jugoslaviju.

SLOVENIJA

NOVO IME SAVEZA BORACA

Savez udruženja boraca i učesnika narodnooslobodilačkog rata Slovenije i novim imenom izražava odavno prihvaćenu orijentaciju na podmlađivanje članstva. U ovu godinu ušlo se sa imenom - Savez udruženih boraca za vrednosti narodnooslobodilačke borbe. U organizacijama Saveza je 51.105 članova od kojih su 28.320 učesnici NOB-a - borci i žrtve ratnog nasilja, a 22.758 mlađi članovi.

U jubilarnoj godini obeležavanja 60. godišnjice postojanja, iz organizacije veterana, neposrednih učesnika veličan-

stvene narodnooslobodilačke borbe nastupamo ka širenju organizacije sa naglaskom na dokazivanje ideala, principa i vrednosti NOB-a u sadašnjosti i budućnosti, istakao je predsednik Janez Stanovalnik i dodao:

- Ostajemo organizacija civilnog društva koja deluje u javnom interesu, brine za prava boraca, spomenike i poruke NOB-a, te iako ne učestvujemo u stranačko-političkom životu, želimo da aktivno sudelujemo u razvoju društva širenjem vrednosti koje su nas kao narod održale i, kao istorijski proverene, ukazuju i na put u budućnost;

- Kad govorimo o vrednostima NOB-a kao temelju naše organizacije, imamo u vidu prvenstveno one vrednosti koje izviru iz specifičnosti naše narodnooslobodilačke borbe koja nije bila samo antinacifašistička već i pre svega bitka za nacionalno preživljavanje i nacionalni identitet. Zdravi patriotizam nas je vodio u NOB, a sloboda je univerzalna vrednost povezana sa drugim kao što su jednakost, pravičnost, ljudsko dostojanstvo;

- Današnja sistemska kriza je nesumnjivo posledica zanemarivanja vrednosti koje izviru iz NOB-a a na kojima smo gradili posleratno društvo pa u nekom smislu i ono tranziciono. Otuda se pred nas kao osnovni problem postavlja izgradnje društva koje bi u novim svetskim tehnološkim okolnostima odražavalo vrednosti izrasle iz pobeđe nad nacifašizmom. Zato ne želimo da NOB svedemo na nostalgичno sećanje na veličanstvena dostignuća u prošlosti, već želimo da podstaknemo nove generacije da prihvatanjem vrednosti prošlosti grade novu budućnost.

ZAŠTO LJUBLJANA NEMA TITOVU ULICU

Pod naslovom "Zašto Ljubljana nema Titovu ulicu, ljubljanska revija "Svobodna misel" piše o preimenovanju ulica po osamostaljenju Slovenije. U odnosu na Tita i velikane i pojmove NOB-a, prikazuje stanje u sedam slovenačkih gradova, uz napomenu da većina Slovenaca Tita i dalje poštuje jer smatraju da su u njegovo vreme bolje živeli nego danas:

- U Ljubljani je nekadašnja Titova cesta preimenovana u Slovensku i Dunajsku (Bečku). Trg Osvobodilne fronte postao je Čufarjeva ulica. Izvan užeg centra je Partizanska cesta a na periferiji su Vojkova ulica, Metolda Mikuža, Kocbekova, Ulica taoca, Šercarjeva, Tončke Čečeve...

- U Mariboru nije bilo promena pa i dalje postoje Titova ulica i Titov most, Partizanska cesta u centru grada, Trg slobode, narodnih heroja Bračića, Šlandra, Šarha, Kajuhova...

IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE

● U Celju nema Titove i Partizanske ceste; postoje Ulica 14. divizije, Kajuhova, Kidričeva...

● Na uglednoj lokaciji u Kopru je Titov trg, u najužem centru Kranja su Cesta Gorenjskog odreda na koju se nastavlja ulica gorenjskog partizanskog komandanta Staneta Žagarja. U Kranju su i Cesta Kokršskog odreda, Kidričeva, Franca Rozmana Staneta, ali nema Titove...

● U Murskoj Soboti takođe nema Titove a postoji Trg pobjede i ulice Staneta Rozmana, Tomšičeva...

● Ni u u Novom mestu nema Titove ulice. Postoji Rozmanova povezana sa Trgom pobjede, pesnika i partizana Mirana Jarca..

PREMINULA PAVLA LAH

Jedna od legendi partizanskog zdravstva u Sloveniji dr Pavla Jerina Lah preminula je u dubokoj starosti.

U Osvobodilnu frontu stupila je u prvoj godini okupacije i pomagala prvim ranjenim partizanima. Kasnije je bila na čelu bolnice u Trnovskom gozdu koja je po njoj dobila ime - "Pavla" i, uz "Franju", najpoznatija je među mnogobrojnim partizanskim bolnicama širom Slovenije.

Po okončanju rata bila je na dužnosti u Beogradu gde je uspešno organizovala službu transfuzije krvi.

Nosilac je Spomenice 1941. i mnogih državnih i drugih priznanja. Za zasluge u NOB-u opštine Logatec i Idrija proglasile su je za počasnog građanina.

Pavla Lah je bila čitalac "Glas istine", a u njenoj porodici "Glas istine" i Savez antifašista Srbije imaju i dalje snažnu podršku.

NEGOVANJE TRADICIJA AVNOJ-A

Franko Pleško iz Rakitnika kod Postojne posetio je sredinom devedesetih devastirani Muzej II zasedanja AVNOJ-a u Jajcu a ta poseta prerasila je u učešće u obnovi muzeja. Ideju je podržalo rukovodstvo Saveza boraca Slovenije, a pri Udruženju boraca u Postojni formiran je odbor za negovanje tradicija AVNOJ-a.

Usledili su odgovarajući rezultati: deo priprema za obeležavanje 29. novembra u Jajcu 2007. godine preuzela je Slovenija; iz Postojne je na proslavu stigao pun autobus učesnika uključujući i pevačko društvo "Studenec" iz Pivke, a u Jajcu su stigli i antifašisti iz Doline kod Trsa i grada Trsta.

PARTIZANSKE PROSLAVE I DRUŽENJA

Neverovatno je koliko se povoda u Sloveniji nađe za partizanske proslave i druženja i kako se sve doprinosi negovan-

ju tradicija narodnooslobodilačke borbe. Ne potcenjuje se ni jedna pogibija, ne zaboravlja nijedan datum, čuva se uspomena na heroje i neđužne žrtve:

● U tradicionalnom pohodu sećanja i drugarstva, kružnom stazom oko Ljubljane, trasom koja je u vreme okupacije bila opasana bunkerima i bodljikavom žicom, na Dan oslobođenja grada, zabeleženo je ove godine rekordno učešće, od dece iz vrtića, osnovnoškolaca i srednjoškolaca do takmičara koji mogu da savladaju stazu od 35 kilometara, ukupno - više od 30 hiljada ljudi. Među njima je bio i Zoran Janković, gradonačelnik Ljubljane koji je oslobođenje Ljubljane na kraju II svetskog rata ocenio kao najsrećniji dan u istoriji ovog grada.

● Na svečanosti u Topolšćici, gde je u maju 1945, potpisao kapitulaciju nemački general Aleksander fon Ler, slovenački ministar odbrane predložio je da se 9. maj - Dan pobjede proglasi za državni praznik.

● Na Okruglici pod Liscom održana je spomen-svečanost posvećena šestorici u ovom kraju poginulih partizanskih kurira, a na Čreti u čast prve frontalne bitke Štajerskog bataljona.

● Četrdeset pet članova porodice Breclj posetilo je ruševine partizanske bolnice "Vera" koju su okupatori otkrili i spalili. Ovu bolnicu osnovao je i vodio dr Jože Bežek a dobila je ime po ćerki dr Antona Breclja, poznatog primorskog lekara.

● U Dobrinju je proslavljena 64. godišnjica I kongresa Slovenačkog antifašističkog saveza žena, a u Šempasu je otkriven spomenik azerbejdžanskom narodnom heroju i slovenačkom partizani Mehdiju Husseinzadehu koji je poginuo 1944. kao obaveštajac i diverzant specijalne jedinice 9. korpusa.

● U Škrbinama, selu u Primorskoj, održana je svečanost u znak sećanja na primorske rodoljube koji su se kao engleski padobranciradiotelegrafisti vratili u domovinu da bi se borili protiv fašističkih okupatora.

● Nad Šmartnim kod Litije proslavljena je 66. godišnjica bitke koju je na Tisju vodio 2. štajerski partizanski bataljon, a na Goreljku obeleženo stradanje 3. bataljona Prešernove brigade. Od 500 Nemaca opkoljeni partizani nisu se hteli predati i njih 77 je poginulo u herojskoj borbi. Prigodnom svečanošću stavljeno je do znanja da nisu zaboravljeni ni partizani Pohorskog bataljona poginuli na Osankarici - njih 69.

● Svake godine održava se pohod "Putevima oslobođenja" u znak sećanja na oslobađanje 127 rodoljuba iz zatvora Stari pisker u Celju. Aktivisti Osvobodilne fronte, preobučenu u nemačke uniforme, upali su pred zoru u zatvor i bez ispaljenog metka oslobodili zatočenike.

● Obeležava se i legendarni jedno-

mesečni pohod 14. divizije preko Hrvatske za Štajersku; redovno se odaje pošta streljanim taocima na više mesta širom Sloveniji; podseća na događaj kada su nemački vojnici u dolini Gračnice ispred sebe postavili živi štit od školske dece...

Na stotine i stotine ovakvih manifestacija i što je najvažnije - svaka od njih okuplja veliki broj učesnika.

HRVATSKA

DESET HILJADA LJUDI U KUMROVCU

Tradicionalna manifestacija povodom Dana mladosti - radosti, koju u Kumrovcu organizuju Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske (SABA) i Savez društava "Josip Broz Tito", privukla je i ove godine ogroman broj ljudi. U Titovom rodnom mestu, čiji je centar pretvoren u etno-selo Zagorja, okupilo se 24. maja oko deset hiljada ljudi, najviše iz Hrvatske, zatim iz Bosne, ali i iz drugih delova bivše Jugoslavije.

Na tom impozantnom skupu pevalo se "Druže Tito, mi ti se kunemo", "Sa Ovčara i Kablara", a čule su se i mnoge druge pesme iz NOB-a, vijorile su se zastave i nošene Titove slike. Uz partizanske borbe i antifašiste starijih generacija, bilo je dosta i mladih. U umetničkom programu nastupili su horovi, muzičke i folklorne grupe iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Slovenije.

Ovogodišnja manifestacija bila je u znaku 65. godišnjice II zasedanja AVNOJ-a, o kome je govorila predsednica SABA Hrvatske dr Vesna Čulinović-Konstantinović, i 60. godišnjice Titovog istorijskog NE Staljinu, na šta je podsetio Tomislav Badovinac, predsednik Saveza društava "Josip Broz Tito" Hrvatske.

U vreme Informbiroa, istakao je Badovinac, ogromna većina građana i boraca NOB-a izjasnila se za Tita, a samo oko 55 hiljada njih za Staljinu. Bilo je uhapšeno oko 15 hiljada ljudi. U tom periodu bilo je oko osam hiljada građanskih incidenata i "prijetila je opasnost od građanskog rata jer bi nemali broj sovjetskih stručnjaka, špijuna i vrbovanih ljudi mogao sprovođirati sukobe i dati Staljinu povod za intervenciju". Stoga je "bilo opravdano da se oni koji su se izjasnili za Informbiro izoliraju", ali je postupak prema ljudima poslatim na Goli otok "bio nečovečan i ne može se opravdati".

Tomislav Badovinac je takođe ocenio da su u poslednjih godinu dana u Hrvatskoj pojačani napadi na Tita i njegovo delo "pogrdama, lažima i tendencioznim iskrivljavanjem povijesnih činjenica". Antifašističke organizacije su sa svoje strane okupile "znatan broj znanstvenika koji su nam

REKLI SU, NAPISALI SU

KEMAL MONTENO, kantautor
JUGA JE ZA MENE BILA
NAJLEPŠA

Kemal Monteno, jedan od najpoznatijih i najboljih kantautora na prostorima nekadašnje Jugoslavije, u intervjuu Miri Šuvar, rekao je, pored ostalog:

- Uvijek govorim da je naša Juga za mene bila najljepša zemlja na svijetu i da mi je sve u njoj bilo nekako potaman. I zato kada me pitaju jesam li jugonostalgičar, odgovaram da jesam i da lažu oni koji danas govore da nisu. U vreme Juge nisam morao juriti kao danas da bih preživio. Moglo se živjeti od tantijema, sve je bilo regulisano, bilo je tržiste od dvadeset dva miliona ljudi, mogao sam sjediti kao gospodin i pisati pjesme, bio sam miran, zato su takve bile i moje pjesme. A sada sam u dva mjeseca prešao dvadeset pet hiljada kilometara da bih radio i preživio. No, mislim da sam sačuvao obraz i zato mogu svagdje doći: i u Makedoniju, i u Srbiju, i u Crnu Goru, i u Hrvatsku, i u Sloveniju. I kada me neko pita kakva je negdje raja, ja kazem: meni je svagdje ista, jer sam i ja isti

- Nisam čovjek koji se okreće kako vjetar puše. To što sam volio i koga sam volio volim i dalje. Tako i protiv Tita mogu govoriti šta hoće, mene sigurno neće promijeniti. A jedan susret s Titom, kada mi se pridružio i zajedno sa mnogom zapjevao pjesmu "Bella ciao" ostao mi je u nezaboravnoj uspomeni. Već sam jednom rekao da mi ovo što neki rade izgleda otprilike tako kao da sa zida skinješ sliku oca koji je umro i umjesto njegove staviš sliku očuha kada ti se majka preuda.

svojim autoritetom pomogli osporiti takve tvrdnje i neistine". Za razliku od antifašista, glasnogovornici antikomunističkih i profašističkih nazora imaju, rekao je Badovinac, otvorena vrata u javnim glasilima i elektronskim medijima, pa se stiče utisak da su njihova shvatanja dominantna u Hrvatskoj. "Međutim, kada su se evropske antifašističke i civilizacijske vrednote svakodnevnog življenja počele snažnije osjećati u Hrvatskoj, sve češće se čuje riječ antifašizam, i to od onih koji su nedugo prije govorili suprotno, a sada sami sebe uvjeravaju da su izvorni antifašisti".

Badovinac iz toga zaključuje da se antifašizam podržava verbalno, ali antifašistička borba i njeni borci nisu rehabilitovani. "Gubitničke snage filofašističkih oznaka ne nasrću otvoreno na antifašizam, jer ne smiju radi Europe, ali je zato, rekao je takođe Badovinac, pojačano usmjeren napad na Tita."

Skupu u Kumrovcu prisustvovali su kao

gosti delegacije i predstavnici boračkih i antifašističkih organizacija iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Slovenije i Crne Gore, među kojima i predstavnik Saveza antifašista Srbije. S. MANOJLOVIĆ

ANTIFAŠISTIČKE PORUKE
PRESEDNIKA HRVATSKE

Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske (SABA) izdao je publikaciju "Poruke" u kojoj je dat izbor antifašističkih poruka predsednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića izrečenih u njegovim javnim nastupima poslednjih godina. Mnoge bi se mogle uvrstiti u svojevrsnu antologiju antifašističkih aforizama. "Glas istine" izdvaja neke od njih:

- Zna se ko je započeo II svjetski rat, ko je u njemu pobijedio i tko je bio poražen. Ponavljam: to se zna i te činjenice nitko, nikada i nigdje neće moći promijeniti. Vi, borci narodnooslobodilačke borbe vojske i antifašisti, vi ste taj rat izvojevali, vi ste pobijedili, vi ste bili na strani na kojoj je naprosto svaki pošten čovjek morao biti...

- Nema i nikada nije bilo dvije vrste antifašizma. Antifašizam ili jest, ili nije. Priča o različitim antifašizmima kao da je došla iz iste kuhinje koja nam uporno servira i priču o ustaštvu koje nema veze s fašizmom. Ustaštvo je bila domaća inačica nacifašizma, a antifašizam je bio jedino mogući, čovjeka dostojan odgovor na to...

- Slažem se s onima koji kažu kako je vrijeme da napokon prestanemo voditi bitke II svjetskog rata. Slažem se i s onima koji smatraju kako prošlost valja prepustiti povjesničarima, a oduzeti političarima, kako se njome ne bi služili u manipuliranju javnošću. No, sve to uz jedan uvjet: da se, naime, prethodno utvrdi istina, odnosno da se potvrdi istina...

- Nikada neću ostati nijem na pokušaje da se negira značenje oslobodilačke borbe. Nikada neću prihvatiti da se laže o toj borbi, da se ocimjuju oni koji su je vodili i izvojevali. I uvijek ću ponavljati: to su bili istinski heroji, heroji koji zaslužuju da ih se sjećamo i da im odajemo počast. Bilo ih je iz redova hrvatskog naroda, kao i iz redova Srba u Hrvatskoj. Bilo ih je iz redova nacionalnih manjina - Nijemaca, Čeha, Talijana, Mađara. Upravo to je osiguralo opći karakter ustanka i narodnooslobodilačke borbe. To je bila borba protiv okupatora, borba protiv njegovih domaćih pristaša i slugu, borba protiv nacizma i fašizma...

OBNOVA SPOMENIKA
NA PETROVOJ GORI

Posle 16 godina kontinuiranog propadanja i uništavanja, na inicijativu antifašista Karlovačke županije od pre dve godine,

uskoro bi trebalo da bude obnovljen veličanstveni antifašistički spomenik na Petrovoj gori, delo vajara Vojina Bakića. Poznata partizanska bolnica na Petrovoj gori u međuvremenu je delimično obnovljena.

ODBRANA TITOVOG TRGA

"Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske i Savez društava "Josip broz Tito" najenergičnije prosvjeduju protiv pokušaja ekstremnih neoustaša da se preimenuje Trg maršala Josipa Broza Tita u Zagrebu" - ističe se u javnom saopštenju ove dve organizacije i dodaje da svojim delovanjem ovakvi ekstremisti nastoje, na sve moguće načine, da omalovaže antifašistički borbu naroda Hrvatske i da, za zla koja su počinili okupatori i ustaše, okrive Tita - junaka otpora fašizmu u evropskim razmerama.

Za preimenovanje Trga maršala Tita, pored ekstremista koji se pominju u citiranom saopštenju, zalaže se i Katolička crkva u Hrvatskoj a gradonačelnik Zagreba Milan Bandić je izjavio da ne podržava ovakve zahteve i da za preimenovanje ovog trga u centru glavnog grada Hrvatske nema istorijskih razloga.

PARTIZANI POD ISTRAGOM

Više pripadnika Narodnooslobodilačkog pokreta iz Zagreba, Gline, Zaboka, Širokog Brijega, u poslednje vreme je pozivano na takozvane "obavjesne razgovore". Ova ispitivanja a posebno neselektivni pristup i tajnost istrage oštro je kritikovao predsednik Hrvatske Stjepan Mesić konstatujući da je reč o pokušaju da se sruše antifašistički temelji današnje Hrvatske. "Trebalo videti, rekao je Mesić, ko sprovodi taj postupak, moramo znati ko je optužen i o kakvu se zločinu radi. Ako se radi o materijalima komisije Vice Vukojevića koja je utvrdila svega desetak mrtvih u Jasenovcu, onda se može misliti koliko je to verodostojno".

DVA IZDANJA SAVEZA
DRUŠTAVA "J.B.TITO"

Posle publikacije "Bratstvo i jedinstvo - suživo!" u kojoj su sabrana izlaganja sa istoimenog naučnog skupa održanog prošle godine u Zagrebu, Savez društava "Josip Broz Tito" Hrvatske izdao je još jednu knjigu - "Titovo doba - Hrvatska prije, za vrijeme i poslije".

Urednik knjige i autor predgovora je dr Tomislav Badovinac. Knjiga sadrži priloge velikog broja istaknutih naučnika i publicista koji su svrstani u tri poglavlja:

- Društveno-politička obilježja Hrvatske;
- Razvoj gospodarstva i životni standard građana Hrvatske;
- Razvitak i dostignuća kulture, kulturne politike u Hrvatskoj.

ČINJENICE O SAVEZNIČKOM BOMBARDOVANJU U SRBIJI (1)

"REVIZIONIZAM" U ISTORIOGRAFIJI - NAJGORA VRSTA REVANŠIZMA

U savremenoj srpskoj istoriografiji nameće se neodložna potreba da se interpretacija događaja iz XX veka u što većoj meri relativizuje na osnovu epohalne ideje i izvora o stvarnosti, realizovanoj u praksi. To se, pre svega, odnosi na istoriju Jugoslavije.

● Prvo osnovno merilo trebalo bi da bude spoznaja da nam još nisu dostupna najznačajnija dokumenta, što znači da

"Glas istine" u nekoliko nastavaka predočiće svojim čitaocima izvode iz šireg rada istoričara dr Đorđa Stankovića, profesora Filozofskog fakulteta u Beogradu, koji je objavljen u Glasniku Vojnoistorijskog instituta.

Profesor Stanković ističe principe na kojima treba da se zasniva savremena istoriografija a kojima mnogi današnji istoričari u Srbiji (i na prostorima nekadašnje Jugoslavije) okreću leđa. To konkretno analizira na primeru savezničkih bombardovanja u Srbiji tokom II svetskog rata i dokumentovano opovrgava nastojanja da ih istoričari "revizionisti" koriste za kompromitovanje Josipa Broza Tita i drugih istaknutih partizanskih komandanata kao navodnih mrzitelja srpskog naroda.

treba uspostaviti redosled postepenog unapređenja naučnog znanja - u onoj meri kako nam "pritiču" novi dokumenti.

● Drugo, istoričari XX veka trebalo bi da se neprekidno obrazuju u domenu teorijsko-metodoloških inovacija.

● Treće, svi bi trebalo da poznaju enormnu količinu savremenih naučnih dela iz evropske i svetske istorije. Posebno onih koja se tiču jugoistoka Evrope.

Ostrašćeni "revizionizam", nažalost, pretvorio se u najgoru vrstu revanšizma, kako u evropskoj tako i u srpskoj (jugoslovenskoj) istoriografiji. Mnogi su podlegli političkoj pedagogiji, provincijalizmu i profitabilnosti. To je gubljenje identiteta istorijske nauke i istoričara. Međutim, time bi trebalo da se pozabavi socijalna psihopatologija. Posebno izlivima kolektivne i lične mržnje najvećeg stepena.

Danas znamo, na osnovu dostupnih istorijskih izvora i prvih naučnih radova dr Milana Terzića, da je bombardovanje Beograda, kao i drugih ciljeva u Jugoslaviji, prvi tražio od Britanaca, preko emigrantske vlade u Londonu, njen ministar vojske Dragoljub Mihailović, i to već od marta 1942. godine. Do početka

1944. godine uputio je vladi oko 30 takvih depeša sa precizno naznačenim ciljevima. Da li je taj "prvi gerilac Evrope" znao da su u navedenom razdoblju Nemci imali prevlast u vazduhu i da su njegovi zahtevi bili neizvodljivi? Posebno je uveravao predsednika vlade Slobodana Jovanovića "da Srbi neće žaliti civilnih žrtava".

Pronađeno je nekoliko depeša koje je komandant Jugoslovenske vojske u otadžbini poslao i engleskoj komandi Istoka u Kairo, a zatim od kraja 1943. i komandi 15. američke armije koja je osvajala Južnu Italiju. Sve navedene komande su te zahteve primale "k znanju" i nisu se na njih osvrtale. Saveznici su imali jasno razrađene svoje strategijske planove kao i pojedinačne vazdušne "taktičke misije", posmatrajući ratna dejstva na globalnom planu.

Zahvaljujući istom autoru, sasvim slučajno, krajem 2006. godine, pronađen je korpus dokumenata o istom pitanju na relaciji Vrhovni štab NOVJ - saveznici. Prvi dokument je od 20. septembra 1943. godine, kada je Vrhovni štab uputio "sledeće podatke" britanskoj misiji : 1) da su Nemci sa 15 "Štuka" teško bombardovali Split i veliki sabirni logor italijanskih zarobljenika, kojom prilikom je bilo oko 200 mrtvih i oko 400 ranjenih. Vrhovni štab tražio je da se italijanski zarobljenici što pre evakušu u "savezničke baze", 2) da se u Imotskom i Dubrovniku nalazi preko 2.500 Nemaca, 3) da savezničko vazduhoplovstvo "bombardovanjem Mostara, Knina, Bihaća i Gospića" pomogne odlučujuće borbe partizanskih snaga "za primorski sektor".

U tom korpusu dokumenata postoji beleška, bez datuma i potpisa, pod naslovom "Objekti u Srbiji koje bi trebalo bombardovati". Donosimo ga u celini: " A) VAROŠI: 1. Beograd: kasarne u Topčideru; barake sa materijalom kod nemačkog groblja na Banovom brdu; 2. Niš: tvrđavu u kojoj se nalaze magacini namirnica, odela, benzina, avionskih motora, kasarne kod Crvenog Krsta gde se nalaze tenkovske i topovske šupe; 3. Zaječar: kasarne; 4. Kragujevac: bivši vojno-tehnički zavod i kasarne; 5. Čačak: bivši inženjerijsko-tehnički zavod i kasarne kraj puta za Kraljevo; 6. Čuprija: kasarne; 7. Paraćin: fabriku štofova; 8. Jagodina: fabriku suho-mesnatih proizvoda. B) KOMUNIKACIJE: 1. drum Niš - Ražanj - Čuprija

- Mladenovac - Beograd. Železnička pruga Niš - Stalać - Čuprija - Mladenovac - Beograd. Mostovi : kod Žitkovca i Čuprije, vijadukt kod Ralje, tunel kod Ralje i Ripnja. Važne stanice : Crveni Krst kod Niša, Žitkovac, Stalać, Paraćin, Čuprija, Lapovo, Velika Plana, Palanka, Mladenovac, Topčider i Beograd. Najvažnija od svih Topčiderska. 2. Željeznička pruga Niš - Knjaževac - Zaječar. Drum Niš - Knjaževac - Zaječar. Na željezničkoj pruži veoma mnogo tunela. 3. Drum: Žagubica - Petrovac -Požarevac - Smederevo - Beograd - sa varijantom do Kovina, gde postoji trajekt na Dunavu. 4. Željeznička pruga i drum Čačak - Kraljevo - Stalać - mostovi kod Stalaća i Kraljeva. 5. Željeznička pruga Skoplje - Kosovska Mitrovica - Kraljevo - Kragujevac - Lapovo. Ovo je za sada najvažnija komunikacija, po kojoj Nemci vrše izvlačenje svojih snaga sa južnog dela Balkanskog poluostrva. Između Kosovske Mitrovice i Kraljeva ima veći broj veštačkih objekata, mostova i tunela."

Što se tiče lično Josipa Broza Tita, prvi pronađeni dokument je od 17. septembra 1944. godine. "Zamenik šefa nezavisne američke misije kod maršala Tita", pešadijski major Stejfor Rejd uputio je komandi 15. američke vazduhoplovne armije da je "Maršal Tito izjavio da treba 15. vazduhoplovna odmah bombardovati barake severno od grada Valjeva ... tamo ima 500 Nemaca opkoljenih partizanima i zabarakadiranih, kao i magacin municije i da nema protivavionske artiljerije".

Od formiranja britanskih Balkanskih vazduhoplovnih snaga (BAF) početkom juna 1944. godine, upravo ova saradnja intenzivirana je sa oba saveznika - Amerikancima u južnoj Italiji i Britancima u Kairu i Bariju. U početku, američke vazduhoplovne snage su informacije i zahteve od Vrhovnog štaba NOVJ takođe primale "k' znanju". Međutim, od decembra 1943. godine - marta 1944. godine Vrhovni štab je precizno obavestavan o gađanim ciljevima na teritoriji Jugoslavije. Izveštaji prestaju da stižu u Vrhovni štab u momentu kada je počela opsežna vazdušna bitka za oslobođenje Evrope (mart 1944 - juni 1944) u kom razdoblju je bio bombardovan i Beograd, ali se posle iskrcavanja u Normandiji ponovo nastavljaju.

(Nastavlja se u sledećim brojevima).